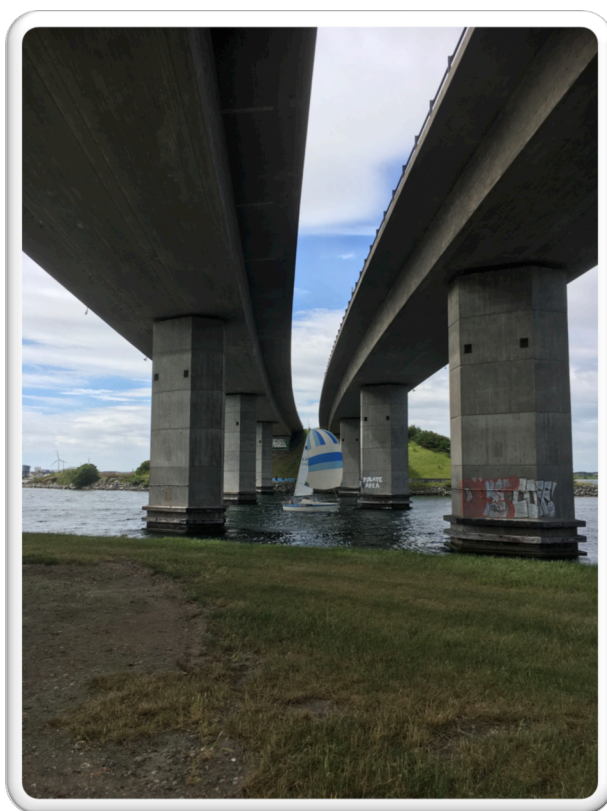

Konkurrencestatens påvirkning Gymnasieelever med stress

Et speciale på kandidatuddannelsen i socialt arbejde
Anno 2018

Af Christina Thi Meinertz
Vejleder Per H.Jensen
Anslag: 167.152

Institut for sociologi og socialt arbejde ved AAU CPH

Abstract

This master thesis is a critical examination of which external circumstances has had an impact on young Danish high school students high stress level, their constant need for bettering themselves, getting the highest possible grade and succeeding in every possible area of their lives. In the thesis I will also examine how the social work can be structured, and what we as social workers can do for the young high school students to help them through their stress. I have chosen to examine this by studying the organization Headspace, which is an organization that works with young people, aged 12-25, who are struggling with a wide variety of psychological and social problems. This study is an embedded single case study, that focuses on, what Headspace can do for young high school students who are affected by the changes in society brought by the Danish competitive state, and how the phenomenon is perceived by the professionals.

During the thesis, I have chosen to examine the issue by using the theoretical work of Ove Kaj Pedersen, Anders Petersen, Hartmut Rosa and Axel Honneth.

I have made three interviews with three different employees of Headspace. Two of these were involved in the direct work with the young high school student where as one of them where a press and communications consultant.

In the quest of answering the first part of my research question, I chose to use the gathered empirical material, the theoretical material and research articles together to thereby get the most adequate explanation on which circumstances has had an impact on the young high school students perceived stress level.

To answer the second part of my research question I compiled the data I got from my interviews and compared this to the data I got from answering my first research question, to get an understanding on what problems the employees saw in the young high school students and to get an idea of how an organization like Headspace can help them with where high stress level.

In conclusion I found that, there are more than one explanation of why young high school student have a high stress level. However the most damaging of circumstances is the dominant youth culture that I found are present in the Danish society, which promotes the idea of always competing and performing at your best in every aspect of your life. I can furthermore conclude that this dominant youth culture, is a product of the change in society and the coming of the Danish competitive state, and the technological development

that the globalisation has brought forth. In regards to the second part of my research question, I found that it is hard to combat the problem in high stress level amongst high school students, and that it is the social works task to help young people to withstand the constant pressure from society and thereby teaching them to be resilient and in that way achieve adequate self-realization. I found that Headspace, has to focus their work, on reestablishing the lack of recognition found in Axel Honneth's theory, and making sure that the young high school students achieved this recognition in every aspect, to thereby ensure that they can develop an adequate self-realization and identity.

KAPITEL 1: INDLEDNING OG PROBLEMFELT	6
PROBLEMFORMULERING:	8
ARBEJDSSPØRGSMÅL:	8
VALG AF TEORI	8
VALG AF METODE	11
KAPITEL 2 – TEORI OG FORSKNING	12
FORSKNINGSREVIEW	12
STRESS I GYMNASIET: HVAD DER STRESSER GYMNASIEELEVER OG HVORDAN FOREBYGGELSE OG BEHANDLING VIRKER MED "ÅBEN OG ROLIG FOR UNGE"	13
12 TALS PIGER: DA DET BLEV ET PROBLEM AT KLARE SIG GODT I SKOLEN	13
UNGDOMAR OCH STRESS: EN UNDERSÖKNING AV FÖREKOMSTEN AV STRESS OCH PSYKOSOMATISKA BESVÄR BLAND GYMNASIEELEVER	14
GYMNASIEELEVERS UPPLEVDA STRESS - OCH HUR DEN PÅVERKAS AV RELATIONEN TILL LÄRARNÄ	15
TEORI	16
SAMFUNDSUDVIKLING PÅ MAKRO NIVEAU	16
GRUNDLÆGGENDE UDVIKLING AF KONKURRENCESTATEN	16
KONKURRENCESTATENS POLITISKE OG ØKONOMISKE PERSPEKTIVER	19
TEKNOLOGISK UDVIKLING GENNEM TIDEN	21
SAMFUNDSUDVIKLING PÅ MIKRONIVEAU	23
KONKURRENCEINDIVIDET	23
AT VÆRE INDIVID I KONKURRENCESTATEN	24
KONKURRENCE PÅ FLERE NIVEAUER	26
TEORETISKE REFLEKSIONER	28
AXEL HONNETH	29
KAPITEL 3 - METODE	32
CASESTUDIET	32
VALG AF CASE	34
KVALITATIV METODE - INTERVIEW	35
ADGANG TIL FELTET	36
SEMISTRUKTURERET INTERVIEW	38
ETISKE OVERVEJELSER	39
DOKUMENTARISK METODE	40
TRANSSKRIBERING	42
KAPITEL 4 - ANALYSE	43
KONKURRENCESTATENS PÅVIRKNING	44
NYE REFORMER	44
NORMER OG SOCIALE REGLER	47
DEN TEKNOLOGISKE FORANDRING	52
KAPITEL 5 - ANALYSE 2	56
HEADSPACE-METODE	57
UNGES SELVREALISERING	59
DEN PRIVATE SFÆRE	60
DEN RETSLIGE SFÆRE	63
DEN SOLIDARISKE SFÆRE	67
KAPITEL 6 - KONKLUSION	71

LITTERATURLISTE	74
BØGER	74
TIDSSKRIFT:	76
INTERNETSIDER:	76
FORSKNINGS ARTIKLER	76
ØVRIGE	77

Kapitel 1: Indledning og problemfelt

Den danske velfærdsstat, har gennem sin tid, været under forandring for at skulle tilpasse fremtiden, hvilket vi også i dag oplever i dagens samfund, hvor vi lever i en mere og mere globaliseret verden, og hvor teknologien især har åbnet flere døre for dette. Man ser samtidigt forandringer i den politiske og økonomiske struktur, som i Danmark viste sig ved et skifte fra et konjunktur- til strukturparadigme i det syn der var på arbejdsløse i perioden mellem 1988 til 1992. Dette skifte forstås som et paradigmeskift da det indebar overgang fra én grundlæggende forståelsesramme til en ny, hvor der heri opereres med helt nye problemforståelser, målsætninger og løsninger. (Larsen, C A og Andersen, G J 2009: 15)

Gennem det senmoderne samfund, er der gennemført en række reformer, som har medført at samfundet har gennemgået en forskydning, fra den velkendte velfærdsstat, til den omdiskuterede konkurrencestat. Med indførelsen af den såkaldte konkurrencestat, er der sket en værdiforskydning mellem individ og samfund. (Pedersen, O.K. 2011) Med begrebet forskydning lægger Ove Kaj Pedersen fast at konkurrencestaten stadig medbringer nogle af velfærdsstatens institutionelle logikker og at disse derfor stadig gør sig gældende i konkurrencestatens overordnede princip. (Bundesen, P og Etwil, P 2014: 3) Det senmoderne samfund er i konstant forandring, hvor politiske og økonomiske reformer sætter retningslinjerne for hvordan samfundet skal tilrettelægges og styres. Konkurrencestaten, har vundet sit indtog, og har medført en ny måde at anskue arbejdsmarkedet og hertil uddannelsessystemet, og på sin vis ændret statens menneskesyn. (Petersen, A 2016: 89-90) Disse politiske reformer ses i høj grad på uddannelsesområdet hvor det politiske system forsøger at fremme uddannelses væksten blandt unge. I en pressemeddelelse fra 2018 fortæller daværende uddannelses- og forskningsminister Søren Pind om de nye målsætninger og visioner for det fremtidige uddannelsessystem. I disse målsætninger er hovedfokuset at uddannelserne skal være med til at fremme vækst og beskæftigelsesområdet, samt at de skal give de unge evner til at kunne indgå på et arbejdsmarkedet i forandring. Med Søren Pinds egne ord, skal vi have de bedste uddannelser og hertil uddanne klogt. (ufm.dk)

I 2014 udsendte undervisningsministeriet rapporten *“Gymnasier til fremtiden. Parat til at læse videre”*. I rapporten beskrives det blandt andet, hvordan regeringen vil få gymnasierne til at klæde de unge bedre på til at kunne starte en videregående uddannelse

og at man allerede fra gymnasiet start skal beslutte sig for hvilke retning man vil gå, så man kan vælge de fag som skal bruges for at kunne komme direkte ind på en videregående uddannelse efter gymnasiet. (stm.dk)

I rapporten fra undervisningsministeriet står der blandt andet også: *“Det er regeringens mål, at vores børn og unge skal blive den bedst uddannede generation i danmarkshistorien.”* Hertil søger gymnasierne, at de unge bliver rustet til at kunne følge med i den udvikling som samfundet gennemgår. (stm.dk) De ændringer som den politiske reformering bringer med sig, kan have en afgørende betydning for de samfundsmæssige institutioner og heri især de gymnasiale uddannelser. Det ses i en undersøgelse fra DPU, Aarhus universitet hvordan kampen om gode karakter medvirker til at give sådan et enormt pres hos gymnasieeleverne, at over halvdelen af eleverne i 2.g er lige så hårdt ramt af stress som de 20 procent mest stressramte af befolkningen. Dette kan have fatale konsekvenser i forhold til deres trivsel, udvikling og indlæring. (Nielsen A.M & Lagermann L. C 2017). Med udgangspunkt i denne undersøgelse finder jeg det interessant at observere om der kan trækkes paralleller mellem den samfundsudvikling der har været til stede i det senmoderne samfund og fænomenet omhandlende gymnasieelever med stress. Med udgangspunkt i dette fænomen har jeg valgt at se på organisationen Headspace, som arbejder med at forebygge marginalisering blandt unge, da jeg finder det vigtigt at et sådan problem tages alvorligt og at der arbejdes på at forebygge en videreudvikling af et sådan fænomen. I 2009 etablerede tidligere statsminister Poul Nyrup Rasmussen foreningen Det sociale netværk.

Det sociale netværk er den forening der står bag organisationen Headspace Danmark. Headspace er en frivillig organisation, der tilbyder rådgivning til unge mellem 12 og 25 år, enkelte Headspaces har dog særskilte overbygninger. (headspace.dk) Grundet denne målgruppe fandt jeg det oplagt at benytte mig af Headspace til nærværende speciale, da gymnasieelever falder inden for denne målgruppe og samtidigt da Headspace netop arbejder på at hjælpe unge som lider under psykisk sårbarhed og hertil give en bedre forståelse for dette i den almene befolkning.

Jeg har i forlængelser med dette formuleret følgende problemformulering:

Problemformulering:

Hvilke faktorer i samfundsudviklingen har medført at de unge gymnasieelever ligger under så stort et pres? og hvad kan Headspace gøre for unge med denne problemstilling?

Arbejdsspørgsmål:

- **Hvordan har samfundsudviklingen vist sig?**
- **Hvor stammer unge gymnasieelevers stress fra?**
- **Hvordan tænker de professionelle om problemerne?**

Valg af teori

Til at besvare første del af valgte problemformulering, har jeg valgt at benytte mig af tre samfundskritikere, Ove Kaj Pedersen, Anders Petersen og Hartmut Rosa.

I sin bog konkurrencestaten præsenterer O. K. Pedersen tre idealer for samfundet, henholdsvis politik, økonomi og menneskesyn. Disse idealer ser jeg som en nødvendighed for at kunne undersøge den udvikling der ses i samfundet.

Da bogen fokuserer på at beskrive konkurrencestaten ud fra et regulerings økonomisk perspektiv, lægges der mindre fokus på hvordan konkurrencestaten har en påvirkning på den almene borger i samfundet. (Pedersen, O.K. 2011) Min inddragelse af O. K. Pedersen i nærværende projekt, bygger på flere overvejelser i kontekst af min valgte problemformulering. Først og fremmest bygger det på at O. K. Pedersens teori omhandler danske værdier, hvilket vil sige at Pedersen beskæftiger sig med ændringerne i den danske politik og økonomi. Hertil ses det også at begrebet konkurrencestaten har vundet sit indtog i den politiske debat og hertil også i medierne, hvortil politikere og journalister bruger udtrykket som forklaring på hvordan samfundet har ændret sig og nu er struktureret

(Bundesen, P og Etwil, P 2014: 3). For det andet, har jeg valgt at inddrage Pedersen og hertil konkurrencestaten, da jeg fandt at konkurrencestatens etik bygger på en nytteetik, som kun interessere sig for det som den selv finder, effektivt, nødvendigt og rationelt for det større samfund, som står i kontrast til hvordan velfærdsstatens etik var funderet. Det ses samtidigt at grundet denne nytteetik, har vi fået skabt et enormt snævert samfund, som i kontrast til velfærdsstaten stiller høje krav til mennesker som hidtil ikke er set før. Der er i konkurrencestatens nytteetik ikke plads til at studerende vælger forkert eller fjumrer rundt i uddannelsessystemet. (Høilund, P og Juul, S 2015: 153)

Anders Petersen præsenterer hans version af konkurrencestaten, som han hertil beskriver som præstationssamfundet. Heri ligger som begrebet næsten indlysende lægger op til, at samfundet er struktureret på en sådan måde at individerne påskønnes og nærmest tvinges til at præstere deres ypperste hele tiden, for at bevise over for samfundet at de hører til her. På den måde beskriver Petersen hvordan det såkaldte præstationsindivid er opstået og nu ses som det dominerende individ ideal. Hertil har jeg valgt at inddrage Petersen i nærværende speciale, for at kunne sammenkoble Ove Kaj Pedersens teori med min valgte problemformulering. Petersen giver mig mulighed for at dykke ned i konkurrencestatens indflydelse på individerne i samfundet, da hans teori bygger på et individbaseret niveau, hvor det ses at Pedersens teori er på et mere samfundsmæssigt niveau. Hertil deler jeg Petersens opfattelse af det dominerende menneskesyn i samfundet i dag, og hertil de konsekvenser som dette kan bærer med sig. (Petersen, A 2016)

Den sidste teoretikere jeg har valgt at inddrage, er den tyske filosof og sociolog Hartmut Rosa og hertil hans teori om social acceleration og fremmedgørelse. Rosa har i bogen fremmedgørelse og acceleration sat sit fokus på det forandringstempo som præger det senmoderne samfund. Dette præger alle dele af menneskers tilværelse og det moderne menneske kan hertil opleve en følelse af stress og at de er underlagt et voldsomt tidspres. Hertil er der en vis lighed mellem Rosas teori og teorien om konkurrencestaten i og med at Rosa mener at vækst og konkurrencelogik er motoren i den kapitalistiske produktionsmåde. Samtidigt beskriver Rosa hvordan hele individets tilværelse gennemsyres af en kappestrid og konkurrencementalitet som er blevet en indlejret del af samfundets institutioner samt det menneskelige selv, og anses for at være en nødvendighed for at overleve i det senmoderne konkurrencesamfund. Jeg har valgt at

benytte mig af Rosa i nærværende speciale for at kunne få et bredere perspektiv på de ændringer samfundet har gennemgået, hertil ses det ovenfor, at teknologien har været med til at præge det samfund vi lever i i dag, og her var valget af Rosa oplagt, da han blandt andet beskæftiger sig med den teknologiske acceleration som en del af den sociale acceleration og hertil en acceleration som præger alle aspekter af individet tilværelse. Samtidigt beskæftiger Rosa sig med den såkaldte fremmedgørelse, som omhandler, den distancering, da som konsekvens af den sociale acceleration kan opstå hos individer, når de ikke længere kan følge med i den konstante acceleration i alle dele af deres tilværelse. (Rosa, H 2013) Til bevaring af anden del af min problemformulering har jeg valgt at benytte mig af Axel Honneth og hans anerkendelsesteori. Anerkendelse i Honneths teori opdeles på tre forskellige sfære, henholdsvis den private, den retslige og den solidariske. Honneth beskriver i hans teori at individet skal opnå en fyldestgørende anerkendelse i alle tre sfære, for at have mulighed for at opnå en tilfredsstillende identitetsdannelse. I samme forstand præsenterer Honneth de tre former for krænkelse som ligger i disse tre sfære, og som kan stå i vejen for udviklingen af selvrealisering og handledygtighed. Jeg har valgt kun at inddrage Honneth til besvarelse af anden del af min problemformulering, da anerkendelsesbehovet altid har været til stede i samfundet, og derfor i min optik, ikke kan være en faktor som ligger til grund for de unges høje stressniveau. Til besvarelse af anden del af min problemformulering var Honneth et oplagt valg, da det er med en anerkendende tilgang, socialarbejderen kan arbejde på at hjælpe de unge med deres problematikker og dermed hjælpe dem med at mindske deres stress.

For at kunne undersøge de valgte teorier i kontekst med valgte problemformulering og hermed i praksis, har jeg som understøttelse til min indsamlede empiri valgt at inddrage såkaldte forskningsreview. Disse forskningsreviews har til fælles at de alle beskæftiger sig med unge i gymnasiet og hertil deres oplevede stress, samt nogle af de faktorer som kan influerer denne stress. Jeg har valgt at inddrage disse forskningsreview for at kunne sammenkoble de samfundsændringer som er med til at præge individerne i samfundet og hertil gymnasieeleverne, med de teoretiske synspunkter, som mine teorier bringer med sig. Udover dette har jeg valgt at inddrage en artikel, som kan give læseren et billede af nogle af de problematikker de unge gymnasieelever oplever i deres tilværelse, samt en rapport fra undervisningsministeriet som hertil giver en forståelse for de reformer som det

politiske system påtvinger på gymnasierne, og hvordan disse kan have en indflydelse på de unge gymnasieelever og deres uddannelsesperiode.

Valg af metode

Sigtet med nærværende speciale er, at finde forklaringer på hvilke faktorer der kan ligge til grund for gymnasieelevers stress og hertil finde frem til hvad man som socialarbejder kan gøre i arbejdet med de unges problematikker. For at finde frem til disse forklaringer, er jeg nødsaget til først at danne mig en forståelse for hvordan samfundsændringer i det senmoderne samfund har vist sig, og hvordan disse samfundsændringer har haft en påvirkning på samfundsstrukturen. Samfundet er i konstant forandring og bliver hele tiden ændret, blandt andet på grund af nye erfaringer og som en følge af vores bevidste og ubevidste handlinger. Derfor er det ikke enkelt at forudse samfundsændringer eller samfundsudviklingen, og for at kunne danne sig en ide om hvordan denne samfundsudvikling kunne tage form, er jeg nødsaget til at have en forståelse og forklaring på fænomenet på forhånd. (Ejrnæs M og Guldager J 2015: 14-15) Med dette udgangspunkt, har jeg valgt at forsøge at finde disse forklaring og forståelser ud fra en teoretisk synsvinkel, og hertil gennem disse teorier, forsøge at finde de årsager som ligger til grund for fænomenet. Efter denne teoretiske fundering omkring de forklaring som kan ligge til grund for fænomenet gymnasieelever med stress, vil jeg se på de reformer som er gennemført gennem det senmoderne samfund, ved at udføre en dokumentarisk analyse. Jeg valgte i denne henseende at finde forskellige artikler, regeringsrapporter og reform beskrivelser, som jeg hertil har valgt at inddrage, for at give en bedre forståelse for hvordan disse reformer tager sig ud og hertil hvilke konsekvenser de kan fører med sig. For at trække specialet ned på et individbaseret niveau og hertil komme tættere på de unges problemstillinger har jeg valgt jeg at inddrage et casestudie af organisationen Headspace i kontekst af det givne problem, gymnasieelever med stress. Jeg har hertil valgt at interviewe 3 medarbejdere fra Headspace, for at få en forståelse af hvordan de som professionelle ser problemet i praksis. Da jeg i specialet, forsøger at få en viden om, medarbejdernes opfattelse og forståelse om fænomenet, samt få indsigt i hvordan de arbejder med de unges problemstillinger, var det oplagt for mig at vælge Headspaces medarbejdere til casen. Disse medarbejdere kan give mig en dobbeltsidig viden, da de

kan give mig indsigt i hvordan de strukturerer deres arbejde i praksis, samt hvilke barrierer og problemer de møder i dette arbejde. Derudover har medarbejderne mulighed for at give mig deres meninger og synsvinkler på de problemstillinger de unge kommer til dem med, og på den måde give mig en professionel vinkel på det givne fænomen. (Riis, O 2005: 100) På den måde kan medarbejderne ikke give mig et førstehåndsindtryk af problemstillingerne, men derimod en professionel holdning til fænomenet i praksis og give mig en forståelse for hvilke problemstillinger de møder i deres daglige arbejde.

Til dette har jeg valgt at benytte mig af den kvalitative metode, da denne metode kan give mig forståelse for valgte målgruppes udfordringer og problemstillinger, og hertil hvordan disse er med til at forme dem som individer. Jeg har valgt at benytte mig af semistruktureret interviews for at kunne belyse mine valgte informanternes erfaringer med organisationerne og de unge gymnasieelever. (Brinkmann, S og Tanggaard, L 2015: 13-14) Den kvalitative metode kan i modsætning til andre metoder, give mig en dybdegående forståelse af det givne fænomen, der er i høj grad mulighed for at få uddybende og velbegrundede svar fra informanten samt at den kvalitative metode giver mig mulighed for at få adgang til ny og interessant viden.

Kapitel 2 – Teori og forskning

Forskningsreview

Det følgende afsnit har til formål at præsentere den forskning som allerede findes, indenfor det felt som mit speciale beskæftiger sig med. I indgangen til nærværende speciale, startede jeg ikke på bar bund, men derimod med et udgangspunkt i den eksisterende forskning som allerede er til stede omkring dette fænomen. I min gennemlæsning af denne eksisterende forskning på området, blev min horisont udvidet og det skabte samtidigt en stor interesse for fænomenet. Da der allerede er en stor mængde forskning inden for det valgte område, gav denne gennemlæsning af den eksisterende forskning mig også en grobund for at udforme en afgrænsning, som tilgodeså netop den interesse jeg har for det valgte emne.

Som indledningen til mit speciale lægger op til, har samfundet gennem de seneste årtier været præget af en stor forandring, ikke kun i danmark, men også i resten af verden. Jeg har gennem min litteratursøgning, fundet inspiration i forskning som blandt andet er foretaget i vores naboland, for at få et syn på hvordan disse forandringer har udspillet sig der, og hvordan de i f.eks. sverige har beskæftiget sig med de problemstillinger som denne forandring har medført.

Stress i gymnasiet: Hvad der stresser gymnasieelever og hvordan forebyggelse og behandling virker med “Åben og Rolig for Unge”

Undersøgelsen er sat i værk for at undersøge hvad det er der stresser unge gymnasieelever samt hvad der kan styrke de unge gennem deres gymnasietid. Undersøgelsen viser at flere unge lider under et stort præstationspres og at der er høj konkurrence blandt eleverne både fagligt og socialt. Eleverne på gymnasierne bliver mødt med konstante høje krav, og en forventning om at de skal præstere, både i skriftlige afleveringer og ved at forberede sig til og deltage i undervisningen. De skriftlige afleveringer ligger ofte samtidigt i forskellige fag, og der kan blive givet nye lektier fra dag til dag, hvilke medvirker at mange elever er nødsaget til at bruge natten på at kunne nå det hele. Der foreligger en enorm anstrengelse blandt eleverne for at kunne yde og præstere bedst muligt for at sikre deres fremtid til videre uddannelse, karriere og succes i livet. Det ses at de unge kæmper for at opnå anerkendelse fra læreren for deres evner, og dertil en anerkendelse af at de har succes og vil have succes i deres fremtidige tilværelse. (Nielsen A.M & Lagermann L. C 2017)

12 tals piger: Da det blev et problem at klare sig godt i skolen

Artiklen tager fat om det nydannede udtryk, 12 talspiger, og de udfordringer det skaber for unge at et sådan begreb er blevet en del af samfundsdebatten. (Tonsberg, S, 2015: 12) Karen Egedal Andreassen er lektor ved Institut for Læring og Filosofi ved Aalborg Universitet, og har foretaget et studie hvor hun interviewede 60 elever, 30 drenge og 30 piger. Har fundt hun frem til at der ikke er noget belæg for at denne tendens kun ses hos pigerne, men at drengene i gennemsnit går lige så meget op i deres uddannelse som

pigerne (Ibid: 12) Hertil mener Karen Egedal Andreasen, at prøverne i skolen favorisere pigerne i den måde de er indrettet. Kun i matematik, som er mere logiske baserede og multiple choice prøver scorede drengene højere end pigerne. (Ibid: 13) Samtidigt fandt Karen Egedal Andreasen i sin forskning frem til at piger og drenge relatere sig forskelligt til hinanden når det kommer til at klare sig godt i skolen. Det er mere legitimt for en dreng at klare sig dårligt i skolen, da dette bliver en del af hans identitet og han derfor finder noget andet at være god til, f.eks. Sport eller computerspil. Pigerne derimod skal helst passe ind i gruppen, så hvis en af pigerne klare sig godt i skolen, bliver de andre også nødt til det for at passe ind. (Ibid: 13) Adjunkt på DPU, Aarhus Universitet, Helle Rabøl Hansen, mener at presset i skolerne rammer både drenge og piger, men at pigerne ligger under et krydspress, i og med at de skal opretholde den position som piger har i samfundet, samtidigt med at de presses i skolen.

Ungdomar och stress: en undersökning av förekomsten av stress och psykosomatiska besvär bland gymnasieelever

Studiet har til formål at undersøge forekomsten af selvopfattet stress og psykosomatiske besvær hos gymnasieelever på Nösnäsgymnasiet. (Olsson, J, 2006: 14) Ud af de 970 elever som besvarede undersøgelsen var der 46% som følte sig stresset og hos den største procentdel af disse var det skolesituationen som stressede dem. Samtidigt viste undersøgelsen at der er en forskydning i mellem drenge og piger og oplevelsen af stress, da det viste sig at flere piger end drenge følte sig stresset. Denne tendens viste sig også i forhold til psykosomatisk besvær (Ibid: 20) Undersøgelsen viste også at der er stor forskel i stress, i forhold til om de unge har en voksen at snakke med eller ej. De som har en voksen at snakke med føler sig udbredt mere glade og ser mere positivt på fremtiden. (Ibid: 24) På samme måde oplever de som har en voksen at snakke med også langt mindre psykosomatiske besvær end dem som ikke har en voksen at snakke med. (Ibid: 25) Der er ifølge forskerne af denne undersøgelse behov for mere forskning på dette område, for at kunne udarbejde sundhedsfremmende foranstaltninger for de stressede unge og at skolerne kan udvikle sig bedst muligt, hertil også for bedre at kunne forestå pigernes høje procentdel i andelen af de stressede unge. (Ibid: 33)

Gymnasieelevers oplevda stress - och hur den påverkas av relationen till lärarna

Dette studies sigte er at undersøge Gymnasieelevers oplevede stress og om deres oplevede relation til deres lærere påvirker deres eventuelle stress. (Johansson, E og Johansson, M, 2017: 4) Undersøgelse tager form af en kvalitativ metode og hertil semistrukturerede interviews (Ibid: 10) De fleste af de interviewede havde den sammen opfattelse af stress, og beskrev det som tidspres og at man har meget at se til. De er også enige om at når der er meget at se til bliver de stressede også har de svært ved at håndtere denne stress. Det som stresser eleverne allermest er skolen især når der er mange deadlines på engang, med f.eks. prøver, opgaver og lektier inden for en kort periode. (Ibid: 13) Samtidigt synes eleverne at det nye ratingsystem er meget dårligt, da de oplever at det er umuligt at få den højeste rating pga. måden systemet er udformet. Det handler meget om de krav der stilles dem, og de højeste krav kommer fra dem selv eller deres klassekammerater, hvis deres venner præstere godt føler de også at de skal præstere godt. Selv fra skolen synes eleverne at der stilles høje krav, og de synes ikke de får den fornødne hjælp fra lærerne. (Ibid: 14) Eleverne har for det meste en god relation til deres lærere, men oplever nogle gange at de møder en lærer som de ikke føler gør sit job godt nok. Især når eleverne føler at læreren er dårlig til at planlægge medfører dette en stress hos dem. Eleverne mener at det er vigtigt at man har lærere som kan lide alle elever, er hjælpsomme og en som man har en god relation til. (Ibid: 18) Studiet viser at de fleste elever prøver at planlægge sig ud af stress, men samtidigt at de fleste elever ikke har konkrete metoder til at forebygge en fremtidigt stress. (Ibid: 20) Ingen af de interviewede unge mener at deres gymnasie har noget stressforebyggende arbejde, i hvert fald er det ikke noget de kender til. De ved at hvis man er stresset skal man gå til rådgiveren eller skolesekretæren, men det er de færreste der faktisk tager initiativet til dette, desuden har de ikke fået nogen konkret information omkring dette. (Ibid: 21) Slutresultatet peger på at eleverne er enige om at der er for lidt forebyggende arbejde i gymnasierne i forhold til stress og at dette ikke er noget eleverne selv tager initiativ til at opsøge (Ibid: 23)

Teori

I arbejdet med mit teoriafsnit, har jeg valgt at dele afsnittene op på mikro og makro niveau.

Disse to dele vil have forskellige udgangspunkter samt forskelligt sigte. Jeg vil som opstart til teoriafsnittet redegøre for hvad det er som karakteriserer de valgte teoretikere, Ove Kaj Pedersen, Anders Petersen og Hartmut Rosa. I afsnittet om makro niveau vil mit fokusområde være at belyse hvordan samfundet udvikler sig og hvordan nye tendenser finder indpas i samfundet. I dette afsnit vil jeg benytte mig af to teoretikere, henholdsvis Ove Kaj Pedersen og Hartmut Rosa, hvor Ove Kaj Pedersen vil have den største indflydelse på afsnittet.

På mikroniveau vil mit fokus ligge på at belyse hvordan den udvikling samfundet gennemgår, har en effekt på de individer som befinder sig i samfundet, heri vil mit fokus ligge på unge gymnasieelever. I dette afsnit vil jeg hovedsageligt benytte mig af Anders Petersen, og hertil benytte mig af de andre teoretikere som supplement. Da Anders Petersens bog præstationssamfundet er empiriløs, har jeg valgt at benytte mig af empiri som jeg selv er fundet frem til, disse er beskrevet i afsnittet Forskningsreview.

Samfundsudvikling på makro niveau

Grundlæggende udvikling af konkurrencestaten

	Velfærdsstat	Konkurrencestat
Målsætning	Fuld beskæftigelse - Kort tidshorisont (et til tre år) Fremme politisk fællesskab	Fuld udnyttelse af produktiv kapacitet - Lang tidshorisont (fem til fyrre år)
Problemopfattelse	Skærme befolkningen	Mikroøkonomisk

	mod den internationale konkurrence Stimulere efterspørgslen på arbejdskraften	ressourceudnyttelse, deltagelse i den internationale konkurrence Stimulere udbuddet af arbejdskraft
Individforståelse	Det moralske og sociale individ, etisk og solidarisk, klar til at blive hjulpet	Homo Economicus: mennesket i markedet; den opportunistiske person; styret af (økonomiske) incitamenter Ansvar for eget liv

(Carstensen, B, M 2013)

Jeg har valgt at inddrage ovenstående model, for at give læseren et bedre billede af hvilke differentieringer der er mellem velfærdsstaten og konkurrencestaten.

Som det også ses i modellen i starten af nærværende kapitel, har menneskesynet ændret sig i skiftet fra velfærdsstat til konkurrencestat. Det var velfærdsstatens sigte at skabe det gode, demokratiske menneske og samfund. Som kontrast til dette ses det at konkurrencestaten ser mennesket som et stykke arbejdskraft, som opmuntres til at være produktiv, effektivt og stå til rådighed for arbejdet. Dette ses også ved at reformer i konkurrencestaten ikke handler om at skabe nye velfærdsordninger, men derimod at trimme velfærden og sikre at unge kommer hurtigere igennem deres studier, at mennesker bliver længere på arbejdsmarkedet og at alle i samfundet er en effektiv og produktiv arbejdskraft. (Pedersen, O.K, 2011)

Når man i samfundsdebatten blive præsenteret for begrebet konkurrencestaten, har det for de fleste mennesker en negativ klang, da der som oftest bliver lagt et fokus på de barrierer som konkurrencestaten har bragt med sig, her i blandt hvordan man som individ skal knokle hårdt for at være en aktiv deltager i samfundet. Ser man derimod nærmere på den proces der førte til konkurrencestatens indtog i det moderne samfund, er det ud fra

min mening, enkelt at se at konkurrencestaten blev etableret som en løsning på de problematikker som velfærdsstaten indeholdte.

En af hovedteoretikerne indenfor begrebet konkurrencestaten er uden tvivl Ove Kaj Pedersen. Ove Kaj Pedersen, er en dansk professor i komparativ politisk økonomi ved CBS og har blandt andet skrevet bogen Konkurrencestaten. Jeg har valgt at benytte mig af Ove Kaj Pedersen til at beskrive den udvikling samfundet har gennemgået, da han i sin bog konkurrencestaten selv lægger sit fokus på netop dette felt. Det er dog vigtigt at holde sig for øje at Ove Kaj Pedersen er uddannet indenfor det økonomiske felt og derfor også vil lægge sit primære fokus på den økonomiske og politiske udvikling som konkurrencestatens har bragt med sig.

I sin grundessens er konkurrencestaten en teori, som beskriver hvordan politiske, økonomiske og samfundsmæssige forståelser er i forandring, og hvordan disse forandringer påvirker, ikke bare de individer som lever i samfundet, men hele den økonomiske og politiske struktur. (Pedersen, O.K, 2011: 11) Teorien om konkurrencestaten vandt for alvor sit indpas i samfundsdebatten efter etableringen af det indre markedet i 1987, og hertil især efter murens fald i 1989. (Ibid: 79) Konkurrencestaten opstod som modspil til velfærdsstaten som allerede fra 1970'erne blev udskældt for ikke at skabe den nødvendige lighed i samfundet og for at være for omkostningsfuld. Selvom teorien om konkurrencestaten har været en del af den politiske og økonomiske debat, fra 1970'erne og især fra 1990'erne, er det først efter den finansielle krise i omkring år 2008, at den almene borger i samfundet, for alvor har kunnet mærke at konkurrencestaten har vundet sit indtog, som den dominerende økonomiske og politiske teori. (Ibid: 18)

Ifølge Ove Kaj Pedersen, kan konkurrencestaten forstås som en løsning på velfærdsstatens mangler i den globaliserede verden. Velfærdsstaten er igennem tiden blevet udskældt for at være et redskab til at fjerne magten fra arbejderklassen, og den er samtidigt blevet beskrevet som en subtil form for politisk undertrykkelse som opmuntrer til en kritik af systemet, så længe at denne ikke rammer systemet i dets grundvold.

Gennem min informationssøgning i konkurrencestats begrebet, stod det hurtigt klart at blandt andet, sammenbruddet af Bretton Woods systemet i 1970'erne indvarslede overgangen fra velfærdsstat til konkurrencestat. Da USA valgte at springe fra aftalen i 1944, udløste det en valuta konkurrence mellem de vestlige lande, som medførte at den

internationale økonomi kom i krise, som strakte sig fra midten af 1970'erne til begyndelsen af 1990'erne. Da Danmark var en af de mest åbne økonomier i verden, blev vi selvfølgelig også ramt af dette. Dette medførte at vækstraterne faldt og det samme gjorde den økonomiske samhandel, arbejdsløsheden tog til, skattegrundlaget for velfærdsstaten blev mindre og hertil blev udgifterne større hvilket førte til at velfærdsstaten måtte finansieres gennem gældsættelse. Jeg har valgt at beskrive dette, for at vise at mit syn på konkurrencestaten har ændret sig efter min informationssøgning. Som nævnt i indledningen til dette afsnit, ses konkurrencestaten som oftest som noget negativt i samfundsdebatten, men efter min informationssøgning og neddykning i begrebet, har min opfattelse ændret sig. Jeg kan nu se at konkurrencestaten blev introduceret som en løsning og en redning for den økonomiske krise som velfærdsstaten havde bragt med sig. Dette vil dog ikke ændre på det fokusområde jeg vil beskrive i nærværende speciale, da jeg stadig har en opfattelse af at konkurrencestaten kan have haft en negativ påvirkning på de unge gymnasieelevers stressniveau gennem deres uddannelsesforløb.

Konkurrencestatens politiske og økonomiske perspektiver

Ifølge Anders Petersen er, konkurrencestatens primære drivmiddel, en økonomisk logik. Denne lægger op til at det skal sikres at hele befolkningen og virksomheder skal deltage i den globale konkurrence med andre nationer rundt i verden. Der opfordres med andre ord til en økonomisk krigsførsel. Denne type af mobilisering sker først og fremmest på de forskellige institutioner i samfundet, her i blandt, folkeskoler, gymnasier og universiteter. Det er på den måde ikke længere uddannelsesinstitutionernes primære fokus at fungere som demokratiske lærings anstalter hvor eleverne skal dannes til at indgå i det demokratiske fællesskab eller tage del i løsning af fælles opgaver. Under konkurrencestaten er demokratiserings forståelse på ingen måde løsrevet fra markeds eller arbejdslivets behov, men derimod tæt forbundet med disse. Det gælder om, i konkurrencestaten, at tage kampen op i den globale konkurrence, og på den måde at uddanne mennesker til at indgå i denne kamp. (Petersen, A, 2016: 57)

På samme måde beskriver O.K. Pedersen denne tendens i konkurrencestaten:

“Hvor velfærdsstaten ville skabe det gode, demokratiske menneske og samfund, ses mennesket i konkurrencestaten som et stykke arbejdskraft, der skal være produktiv,

effektivt og til rådighed for arbejdet. Derfor handler reformer i konkurrencestaten ikke om nye velfærdsordninger og om at have det gode samfund, men derimod om at trimme velfærden og sikre, at unge kommer hurtigere igennem studierne, at folk bliver længere på arbejdsmarked og i det hele taget er en effektiv og produktiv arbejdskraft” (gyldendal-uddannelse.dk)

Det ses ud fra ovenstående at både O.K. Pedersen og A. Petersen er enige i at det er i institutionerne i samfundet at konkurrencestatens indflydelse ses klarest. Det er i disse at den konkurrencemæssige indlæring finder sted og at konkurrencestatens soldater uddannes og skabes. Dog ses det i citatet fra O.K. Pedersen at der for disse institutioner ligger nogle overordnede strukturelle reformer, som har tvunget især de uddannelsesmæssige institutioner til at ændre deres læring radikalt. Disse politiske og økonomiske reformer som de uddannelsesmæssige institutioner er underlagt, tvinger dem at sørge for at de unge kommer hurtigere igennem deres studie, og derved hurtigere står til rådighed for arbejdsmarkedet, og på den måde kan være med i den globale konkurrence.

Som det ses i nedenstående citat fra Anders Petersen, kan det økonomiske område ikke stå alene, da det som oftest er politiske beslutninger som ligger bag de økonomiske tiltag.

“Faktisk er staten forpligtet til at skabe de nødvendige forudsætninger for, at markedet og individet kan fungere optimalt. Derfor skal staten sørge for, at enhver markedsforhindring fjernes, og den skal ligeledes sørge for, at dens borgere dannes og opdrages til at kunne udfylde rollen som gode repræsentanter (eller tjenere) for konkurrencestatens overordnede logik.”

Som citatet også siger er det statens pligt at sørge for at borgerne dannes til at kunne indgå i konkurrencestatens logik, som vi har set tidligere er at kunne indgå på arbejdsmarkedet og hertil i den globale konkurrence.

Disse politiske og økonomiske reformer, medfører jf. H. Rosa, at unge gymnasieelever oplever en acceleration af deres livstempo, da de tvinges til at udfører de samme opgaver på kortere tid. På samme måde, pålægges de unge at blive bedre rustet til at stå til rådighed for arbejdsmarkedet, og der pålægges derfor nye lærings strukturer, som hertil medfører et nyt og yderligere pres på de unge gennem deres uddannelsesforløb.

Samtidigt ses det også at unge, hurtigere skal tage stilling til hvad de i fremtiden vil beskæftige sig med og hertil at vælge den helt rigtige uddannelse til at opnå dette mål.

Teknologisk udvikling gennem tiden

For at få en forståelse af hvordan den samfundsmæssige udvikling har påvirket det senmoderne samfund, har jeg valgt at se på Hartmut Rosas teori om social acceleration. Hartmut Rosa (1965) er en tysk sociolog og politolog, og hertil professor i sociologi ved Friedrich-Schiller Universitet i Jena. (Rosa, H 2013: 7-8)

Hartmut Rosa beskriver den sociale acceleration, som en forøgelse af samfundslivets hastighed samt en forandring af verden omkring os som en helhed. Derved mener Rosa at vi som individer har den samme tid til at løse vores opgaver, men at mængden af opgaver er steget drastisk og at individet derfor vil opleve at de har mindre tid end tidligere. (Rosa, H 2013: 18) Den sociale acceleration består af tre kategorier, som Hartmut Rosa beskriver som henholdsvis, teknologisk acceleration, acceleration af social forandring og acceleration af livets tempo. Den teknologiske acceleration omhandler, udviklingen af teknologiske hjælpemidler, som er med til at effektiviserer individets liv, og hertil at effektiviserer arbejdsmarkedet og konkurrenceevnen. I samme forstand, ses det dog også at denne effektivisering har medført at der er sket en forøgelse af hastigheden i arbejdet, ved at det er blevet nemmere at besvare arbejdsmæssige korrespondancer, og det derfor forventes af individet at der svares på flere mails og derved pålægges et forøget pres. (Ibid: 30)

Denne teknologiske acceleration påvirker ikke kun individets arbejdsliv, men også individets social liv, og har forårsaget at verden er blevet mindre i og med at man kan blive i hjemmet og stadig kommunikere med andre mennesker som ikke er i samme rum som en selv samt det er blevet nemmere at besvare den korrespondance som er en del af arbejdslivet. (Ibid: 20-21) Med denne effektivisering som den teknologiske acceleration har bragt med sig, skal det holdes for øje at dette også kan lægge et pres på det enkelte individ, da tid og rum perspektivet er markant indskrænket.

I udbredelsen af konkurrencestaten er det opsigtsvækkende at se på at der ud over en nødvendig politisk udvikling som Ove Kaj Pedersen beskriver, er der også sket en

teknologiske udvikling, som i takt med globaliseringens indtog, har gjort det muligt at kunne kommunikere på tværs af landegrænser, og at effektivisere både sit arbejdsliv, men også sit sociale liv. I takt med dette, er det også opsigtsvækkende at se på hvordan denne teknologiske udvikling kan have haft en indflydelse på de politiske ændringer og tendenser som ses i det senmoderne samfund. Med globaliseringen, er der opstået et tættere samarbejde mellem lande på tværs af verden, og den teknologiske udvikling kan have været med til at gøre dette samarbejde enklere, i og med at kommunikationen på tværs af lande, er blevet simplificeret markant over de seneste årtier. Det er dog vigtigt at holde sig for øje at denne udvikling ikke nødvendigvis kun er positiv. I takt med globaliseringen og den udvikling den har bragt med sig, har dette også medført at konkurrence mellem nationer verden over er på et højdepunkt. Gennem tiden har genstanden for den internationale konkurrence været i forandring. Som Ove Kaj Pedersen, beskriver var der i efterkrigstiden fokus på den internationale økonomi som var baseret på åbne, men beskyttede nationale markeder, dette ændrede sig i 1970'erne hvor fokuset blev rettet på den teknologiske konkurrence. I dag ses det at der ikke længere er fokus på den teknologiske konkurrence, men derimod er fokuset rettet mod en strukturel konkurrenceevne og en institutionel konkurrenceevne. Skiftet i konkurrencens primære fokus, ses ved at der ikke længere er lige så meget fokus på virksomhedernes organisation og arbejdskraft, men derimod lægges et større fokus på de politiske og økonomiske strukturer som ligger bag styrkelsen af virksomhedernes konkurrenceevne på internationalt plan. (Pedersen, O.K. 2011: 50) Selvom disse begreber har ændret karakter og fokuset for den internationale konkurrence har skiftet fra teknologiske til strukturel og institutionel konkurrence, er jeg enig med Hartmut Rosa, i den forstand at teknologien og den teknologiske acceleration til stadighed skaber forøgelse i transport, kommunikations og produktionsprocesser som hertil skaber nye organisatoriske processer som er skabt for igen at forsøge at øge tempoet og få flere opgaver løst på kortere tid. (Rosa, H 2013: 21) Hertil tror jeg ikke at Pedersen mener at teknologien er forældet, men at den er blevet inkorporeret i vores hverdag, et redskab til at øge det arbejdsmæssige tempo og en ressource som vi alle gør brug af for at kunne følge med konkurrencestatens øgede tempo. Dette ses også på gymnasierne, som gennem de seneste årtier er begyndt at sammenligne, ikke kun nationalt, men også internationalt, for at sikre at niveauet på gymnasierne i Danmark ligger på samme niveau eller helst højere, end dem som

sammenlignes med. Denne tendens ses i den reformering der er sket fra 2005 i forbindelse med de danske gymnasier. Det ses at gymnasierne har til formål at gøre eleverne bedst rustet til at komme direkte videre på de højere uddannelser og hertil kunne starte deres karriere så hurtigt som muligt. Derfor forventes det af eleverne i gymnasiet, at de allerede ved opstart på deres uddannelse, skal vælge de fag som giver adgang til deres videre uddannelse og erhvervsliv. (stm.dk)

Samfundsudvikling på Mikroniveau

Som ovenstående kapitel viser, har samfundsudviklingen som konkurrencestaten har bragt med sig haft en indflydelse på det samfundsmæssige plan. I nærværende kapitel vil jeg komme ind på den indflydelse som samfundsudviklingen har haft på et individplan og hertil hvordan udviklingen har påvirket det enkelte individ. Jeg vil her benytte Anders Petersen som primære teoretiker, da han i hans bog præstationssamfundet, netop tager fat i denne problemstilling. Hertil har jeg valgt at inddrage mine andre teoretikere som supplement gennem afsnittet.

Anders Petersen er lektor på Aalborg Universitet på Institut for sociologi og socialt arbejde og har bl.a. skrevet bogen Præstationssamfundet som er skrevet i samarbejde med forskningsgruppen "Diagnostic Culture-projektet". Anders Petersen har i mange år forsket i depression som et samfundsfænomen, samt hvordan præstationssamfundets indvirken, har haft en virkning på udbredelsen af depressionsdiagnosen. (Petersen, A, 2016: 9)

Konkurrenceindividet

Anders Petersen bruger begrebet præstationsindividet, som han mener er det overordnede individideal i dagens Danmark. Han beskriver at individer i præstationssamfundet, tilskyndes til at optimere sig selv som produktionskraft og så at sige gøre sig attraktiv for arbejdsmarkedet, og dermed tillærer sig selv en såkaldt vindermentalitet. På den måde har det ikke den store betydning, for præstationssamfundet, hvad man "vinder" i, men bare at man har viljen til sejr og opnår succes med noget. Derfor skal et individ i præstationssamfundet kunne maksimere sig

selv og kunne indgå i forskellige netværk, og på den måde tilskynder samfundet, at individet kan omstille sig, være fleksibel, tilpasningsdygtig, omstillingsparat osv. (Petersen, A, 2016: 75)

Det ses i konkurrencestaten at det er blevet skolens opgave at vænne individet til livet på arbejdsmarkedet, men samtidigt at give individet en personlighed som gør at de lader sig motivere af tilskyndelse. Hertil omringes individer af incitament, og på den måde er pædagogik ikke længere kun noget som foregår i skolen, men overalt i samfundet. (Pedersen, O.K. 2011: 200)

Som det ses i artiklen fra Aarhus Universitet, omhandlende 12-tals piger, stræber disse unge mennesker efter at have alle de korrekte svar som deres underviser stiller dem, men dette er for arbejdsmarkedet forkert. Et samfund har ikke behov for en generations af unge, som kan svare på alle spørgsmål som de bliver stillet, men derimod en generations som tænker kreativt og innovativt. (edu.au.dk) Dette går på en måde imod hvordan konkurrencestaten ønsker at forme unge til at stræbe efter prestigemæssige arbejdsstillinger, men samtidigt så er de unge på sin vis nødt til at gå efter høje karaktere da kravene på videregående uddannelse er skærpet betydeligt. På samme måde ses det i artiklen at mentaliteten i samfundet går imod det præstationssamfund som Anders Petersen beskriver, og især den vindermentalitet som er en del af dette, da det er umuligt for de unge at opretholde en vindermentalitet, når kravene i samfundet er i konstant forandring.

At være individ i konkurrencestaten

Hartmut Rosa beskriver, accelerationen af den sociale forandring som en intensivering af relationsdannelser, handlemåder og videnselementer. Denne intensivering har forårsaget at den sociale forandring er blevet mere og mere ustabil, i og med at den sociale forandring bevæger sig i en sådan hastighed at det er vanskeligt for det almene menneske at følge med i denne udvikling. (Rosa, H 2013: 22) Ifølge Rosa er accelerationen, en del af alle aspekter af individets tilværelse og hertil vil det moderne menneske hele tiden føle sig stresset og underlagt et stort tidspres. Som Rosa selv beskriver det er individerne nødt til at "løbe i fuld fart for at kunne blive, hvor man er". (Ibid: 35) På samme måde beskriver Anders Petersen, at et begreb som beskriver præmissen at kunne noget i

præstationssamfundet er "vedvarende aktivitet". Dette beskriver Petersen som at præstationsindividet konstant skal holde sig i gang, for ikke at stoppe op eller gå i stå. Endnu værre vil det være for præstationsindividet at sakke bagud og dertil blive en taber. Aktiviteter i præstationssamfundet dækker over et paraplybegreb som indeholder, fleksibilitet, mobilitet, omstillingsparathed, tilpasningsdygtighed, initiativrigdom osv. Disse begreber er en nødvendighed for at præstationsindividet kan bibeholde sin ansættelsesbarhed og de er dermed markører for at individet til stadighed kan gøre sig attraktiv på det evigt skiftende arbejdsmarked som har vundet indpas i det senmoderne samfund. (Petersen, A 2016: 70)

Det er konkurrencestatens sigte at tilskynde individerne i samfundet, at kunne følge med i den omskiftelighed som er til stede i det senmoderne arbejdsmarkedet, og derved bibeholde sin ansættelse på trods af markante ændringer i arbejdsforhold. I den forstand er dette modsigende i forhold til den udvikling der ses i Rosas teori om acceleration i den sociale forandring, hvor han som nævnt tidligere beskriver at intensiveringen er kommet til et punkt hvor det er svært for det almene menneske at følge med. Dette mærkes også i dagens Danmark, hvor det ses at de fleste individer har flere korte ansættelser, og at det er sjældent at se at et individ har været ansat i samme virksomhed, eller inden for samme område, i længere tid af gangen. Som Anders Petersen beskriver så er lange ansættelsesforhold ensbetydende med stabilitet og stilstand, og dette er noget som præstationssamfundet ikke bryder sig om. Præstationssamfundet bygger på effektivitet og produktivitet, og dette stemmer ikke overens med lange ansættelsesforhold. (Ibid: 81) Det lyder i teorien som et godt sigte at gøre individet rustet til at kunne begå sig på et omskifteligt arbejdsmarkedet, men det kan være svært at se hvordan dette kan lade sig gøre, når de unge i gymnasierne allerede går ned med stress grundet omskiftelighed under deres uddannelse. Det ses i de svenske undersøgelser som jeg har med i mit afsnit om forskningsreview, at størstedelen af de unge som føler sig stressede i gymnasiet, udtaler at dette er grundet deres skolesituation. Hertil forklare de unge deres stress med, at der foreligger mange prøver, afleveringer og lektier på en gang og at disse bliver givet med kort varsel.

Ligeledes beskriver Anders Petersen at man i præstationssamfundet er ansvarlig for, i stærk konkurrence med andre, at genforhandle sig selv og arbejde aktivt for at gøre sig

klar til potentielle muligheder. Derfor ses det i blandt andet uddannelsessystemet at der appelleres til vedvarende motivation, og at præstationsindividet på den måde må kunne motivere sig selv til at søge nye mål og udfordringer. (Petersen, A, 2016: 89-90) En elev udtaler sig i projektet, Gymnasieelevers oplevda stress:

“Jag fick mer hjälp på högstadiet som gjorde att det blev lättare, och nu på gymnasiet är det liksom en själv hela tiden. Man får inte direkt nån hjälp” (divaportal.org)

Som det ses ud fra dette citat, har de unge svært ved at omstille sig til at skulle være meget mere selvstændige på gymnasiet, og dette er med til at skabe en yderligere stress hos dem.

Konkurrence på flere niveauer

Med konkurrencestatens indtog i samfundet, og udbredelse af præstationssamfundet og hertil præstationsindividet, er det ikke længere et spørgsmål om en konkurrence om den arbejdsmæssige eller uddannelsesmæssige prestige. Denne hungren efter prestige har efterhånden sneget sig ind i privatlivet. Som Hartmut Rosa beskriver det er der opstået en konkurrence, ikke kun på uddannelsesgrader og erhvervsstillinger og hvad dette bringer med sig, men på et mere personligt plan (Rosa, H 2013: 34). På samme måde beskriver Anders Petersen at individet er i konstant konkurrence med andre, for ikke at blive overhalet af andre skal individet hele tiden sørge for at “have foden på speederen”. Samtidigt beskriver Anders Petersen at hvis individet holde lav profil eller holder sig tilbage, kan det blive ens sociale død. (Petersen, A 2016: 90-91) Som en af eleverne i projektet Gymnasieelevers oplevda stress beskriver er det som stresser hende når der er for meget på en gang:

“...då hjärnen jobbar som högst och inte riktigt har ordning på ett sätt” (divaportal.org)

Det ses at de unge har meget de skal forholde sig til, både i skolen, men samtidigt skal de også forholde sig til den konkurrence som der udspiller sig i deres privatliv, som tilsammen skaber uro i deres hoveder og udløser stress hos dem.

På den måde ligger disse unge under pres fra flere sider, både fra deres uddannelsesliv, deres privatliv og samfundet som helhed, som dertil gør at de får flere og flere opgaver at løse på samme tid. Som Hartmut Rosa beskriver det, kan man, hvis man bruger halvt så

lang tid på at løse opgaver, så at sige leve dobbelt så hurtigt. Hvis man hertil bliver ved med at forøge livstempoet, kan man i sidste ende ligefrem leve en uendelighed af forskellige liv. I samme forstand beskriver Hartmut Rosa at dette er en umulighed for individet og at denne forøgning i sidste ende vil ende ud i en dalen af livstempoet. Dette er i min mening også det vi ser i gymnasierne og hertil i hele samfundet. Flere og flere mennesker forsøger at forøge deres livstempo og hertil nå alt hvad de skal nå på kortere tid, men dette ender i sidste ende ud med at de går ned med stress og hertil ender med at gå i stå. Denne tendens, er også noget som Anders Petersen beskriver. Han mener at konkurrencestaten understøtte præstationssamfundet, på den måde at præstationsindividet er underlagt en form for tvang fra samfundet som kommer til udtryk ved formaninger. Individet får af vide fra samfundet at det skal være aktiv, opsøge netværk og maksimere sin tid, for at holde sig attraktivt for arbejdsmarkedet og for det sociale liv. Hvis ikke individet holder sig attraktivt for disse, kan det ikke tilskrive sig en succesfuld tilværelse og på den måde taber individet. Præstationsindividet får derfor af vide at det kan lade sig gøre, eller rettere at det bør kunne lade sig gøre, at kunne maksimere sig selv hele tiden og sætte tempoet op hele tiden. (Petersen, A 2016: 73)

Dette ses også i undersøgelsen, Stress i gymnasiet, hvor det ses at de unge ikke kun kæmper for høje karaktere, men hertil også stræber efter en anerkendelse fra deres lærere, og hertil forsøge at opnå anerkendelse og tilgang til grupperne af dygtige elever, for hertil selv at fremstå som en af de dygtige, og opnå en yderligere anerkendelse fra deres medstuderende og deres lærere. Denne kamp og stræben efter anerkendelse fra deres medstuderende, gør at de unge ikke længere har et pusterum, da de konstant i deres tilværelse er i kamp om at opnå anerkendelse, og føler sig nødsaget til at vælge deres venner og netværk ud fra en tanke om hvor de kan opnå den største prestige og hertil yderligere anerkendelse fra deres lærere og kammerater. (Nielsen A.M. & Lagermann L.C. 2017: 10-11) I det senmoderne samfund, ses det at ens position i samfundet ikke længere er givet på forhånd. Hertil er anerkendelse ikke længere noget man kan være født til ud fra ens families position, men derimod noget som man selv skal gøre sig fortjent til. Derfor anghænger status, privilegier, formue og anerkendelse af ens præstationer. (Rosa, H 2013: 68) Ud fra dette, kan det ses at for at få en dybdegående viden omkring gymnasieelevers stress, er man nødsaget til at se på andre faktorer i de unges liv, end blot det pres som gymnasiet pålægger dem. Man er nødsaget til at tilgå

denne problematik med et helhedssyn og se på de unges liv som en helhed og hvordan de unge håndtere det samfund som de lever i og de retningslinier som samfundet sætter for dem.

Teoretiske refleksioner

Ud fra de valgte teorier, er der hos mig opstået en række refleksioner, i forhold til mit valgte problemfelt.

Når man ser på konkurrencestaten på et overordnet niveau, var dens sigte at fremme væksten i samfundet, ved at det enkelte individ skulle højne sit uddannelsesniveau for dertil at sikre at flest muligt individer var i arbejde. Denne udvikling transformere synet på uddannelsesniveau, ved at det ikke længere var nok at man havde den rette uddannelse, men hertil også at man fik høje karaktere og skabte sig det rigtige CV. I diskussionen mellem Anders Petersen og Hartmut Rosa ses det at, individet lægger mange kræfter i den status der findes på uddannelsesgrader og i arbejdslivet, og at dette alene skaber et press og hertil en stress hos de unge, ved at der er mange opgaver der skal løses på samme tid, samt at de ikke føler at de får den støtte som de har behov for. Hertil ses det også at individerne ikke kun konkurrere på uddannelsesgrader og arbejdsstillinger, men at konkurrencen har vundet indtog i det sociale liv, hvor det ses at de unge konkurrere på venskaber og social status. Denne udvikling undre mig, da jeg ikke i teorien om konkurrencestaten kan se at en konkurrence i det sociale liv, er med til at styrke samfundet generelle konkurrenceevne. Spørgsmålet er om, denne udvikling er en bivirkning af den konkurrencementalitet som konkurrencestaten bærer med sig ind i uddannelsessystemet og erhvervslivet, og om denne konkurrencementalitet har medført en videreudvikling af individernes stræben efter prestige og status i alle aspekter af deres liv. Samtidigt med konkurrencestatens indvirke i samfundet, har teknologien udviklet sig, og gjort det nemmere at sammenligne både internationalt, nationalt og privat. Teknologiens udvikling har medført at man konstant kan følge med i andres "opnåelser" og hertil sammenligne den prestige, status og position som andre har med ens egen, som kan være med til at videreudvikle den konkurrencementalitet som konkurrencestatens har bragt med sig.

I de nyere reformer fra 2014, lægger regeringen op til at gymnasierne skal indrettes til at de fag de unge skal have, er dem som de skal bruge på deres videregående uddannelser (stm.dk). Samtidigt har den måde vi, i samfundet, italesætter uddannelse og arbejdslivet ændret sig. Det ses at der i højere grad lægges et fokus på at man besidder den rette uddannelse eller den rigtige erhvervsstilling, og hertil præstere fyldestgørende i samfundet øjne, for på den måde at blive betragtet som et attraktivt medlem af samfundet. Ikke nok med at denne italesættelse har ændret sig i uddannelsesmæssig kontekst, kan det ikke undgås at medierne bidrager til at viderebringe denne italesættelse til det omgivende samfund, og hertil vil dette få en større bevågenhed hos regeringen. Også her har den teknologiske udvikling haft en indflydelse på at denne italesættelse viderebringes til alle kroge af samfundet, i og med at medierne har et talerør til alle i samfundet. Med indførelse af især smartphones kan man ikke længere afskære sig fra mediernes konstante nyhedsstrøm, da denne er til rådighed ved alles fingerspidser.

Udover dette ses der også en ændring i betingelserne for anerkendelse. I tidligere generationer var ens position og hertil anerkendelse givet ved fødslen, men det ses i det senmoderne samfund, at anerkendelse bygger på de præstationer som individet opnår gennem livet. Derfor kan man mene at det at opnå anerkendelse er blevet betydeligt vanskeligere i nyere tid, da denne bygger på en konstant kamp og konkurrence individer i mellem. Hertil har jeg en formodning om at velfærdsstatens ligestillingspolitik har medført at vi lever i et samfund hvor alle, uanset baggrund har samme rettigheder og muligheder for uddannelse, og at dette har medført at kampen om anerkendelse er på et hidtil uset højt niveau. Der vil derfor være en konstant konkurrence mellem individeren for at opnå højest status og dermed mest anerkendelse.

Axel Honneth

Axel Honneth (f 1949) er en tysk professor i bl.a. Socialfilosofi og har studeret sociologi og filosofi på universiteterne Bonn og Bochum. (Honneth 2005: 8) Honneth er mest kendt for sin anerkendelsesteori og hans kritiske teori om samfundet, der kan være med til at hindrer individet i at opnå anerkendelse og dertil realisere sig selv. (Willig i Honneth 2006: 7).

Jeg har valgt at benytte mig af Axel Honneth, udelukkende i anden del af min analyse, da anerkendelsesbehovet på sin vis altid har været til stede i samfundet, og derfor ikke kan siges at være en faktor der spiller ind i valgte problemformulering. Anerkendelsesrelationer som allerede eksistere kan altid videreudvikles til nye vilkår som menes at være mere retfærdige. (Willig i Honneth 2006: 9)

Honneths teori fokusere på at individer er afhængig af anerkendelse altså en bekræftelse af individets selvstændighed og individualitet. Denne anerkendelse skal opfyldes for at individet opnår en succesfuld socialisering. Denne opbygningsproces bygger på at kærlighed, ret og samfundsmoral i samspil former og udvikler det enkelte individ. Disse tre faktorer beskriver Honneth som, den private sfære, den retslige sfære og den solidariske sfære. (Honneth, A 2006: 127-129)

Private sfære: Den private sfære er en anerkendelsesform, som sker hos individets primære og nære relationer. Her er der tale om både en emotionel og fysisk kærlighed, der går igennem forældre og barn, samt venskaber. (Honneth 2005:17). Individet opnår gennem denne sfære at skabe en balance mellem autonomi og følelsesmæssig tilknytning til andre, hvor man hertil opbygger en selvtillid og en positiv selvrealisering. Honneth mener også at denne selvtillid der bliver formet i den private sfære, giver individet handlekraft, gode kommunikationsevner, samt en evne til at rumme nære fællesskaber. Den private sfære er ifølge Honneth den mest fundamentale anerkendelsesform. (Honneth, A 2006: 130-133).

Retlig sfære: I den retslige sfære handler det om den anerkendelse et individ får igennem samfundet. Her er det vigtigt for individet at kunne føle sig ligeværdig med det resterende samfund, og samtidig opnå en anerkendelse for sit ret og værd, altså at kunne ytre sine holdninger og værdier, og at man i samfundet har respekt for individets rettigheder. Individet har behov for at føle sig som en del af samfundet og bliver behandlet på lige fod med de andre i samfundet, uanset baggrund, uddannelse osv. (Ibid: 147-148).

Solidarisk sfære: Den sidste faktor i anerkendelse omhandler den sociale værdsættelse. Grundet den udvikling der har været i samfundet hvor pluralistiske og individualistiske tankemønstre har vundet indtog er der opstået et stigende behov for social værdsættelse hos det enkelte individ. Det er anerkendelse for ens livsstil og

levemåde som individerne i samfundet er begyndt at søge mere end før. Individet har på den måde fået et nyt behov som konstant er på jagt efter individuel prestige og anerkendelse for dette. På denne måde bliver individet anerkendt for de værdier og evner som det besidder, og individet søger efter at føle sig værdifuld i bestemte fællesskaber og samtidigt føle sig set og hørt. Opnår individet derimod ikke denne anerkendelse for de evner og værdier, har det ifølge Honneth en påvirkning på individets handledygtighed (Højlund, P og Juul, S 2015: 27).

Det er vigtigt for individet at opnå det fulde anerkendelsesbehov, og dette gøres ved at få opfyldt anerkendelse indenfor alle tre sfære. Hvis individet ikke får opfyldt disse anerkendelsesbehov, vil der ske fatale konsekvenser for udviklingen, og kan derfor skade den positive individets selvtillid, selvværdsættelse og selvagtelse (Honneth 2005:17).

Moralske krænkelse

I hver anerkendelsesform, kan der også opstå det Honneth kalder for moralske krænkelse. Disse moralske krænkelse kan være med til at ødelægge og nedbryde ens personlige identitet samt sin selvrespekt, der er individets grundsten til at realisere sig selv (Honneth 2003:85). Honneth opererer med tre former for krænkelse, den kropslige krænkelse, nægtelse af rettigheder og nedværdigelse af livsformer. Jeg vil igennem analysen komme ind på nægtelse af rettigheder samt nedværdigelse af livsformer. Jeg har valgt ikke at beskæftige mig med kropslig krænkelse da dette ikke er et problem som ses i forbindelse med den valgte problemstilling.

Nægtelse af rettigheder: Nægtelse af rettigheder forekommer i den retslige sfære. Denne krænkelse kan ske, når et individ får en oplevelse af tab af rettigheder, som kan gå hen og påvirke individets sociale integration. Individet kan få en følelse af diskrimination og kan medvirke til at nedbryde individets selvagtelse. (Højlund og Juul: 28).

Nedværdigelse af livsformer: Den sidste form som er nedværdigelse af livsformer ses i den solidariske sfære. Hvis denne krænkelse forekommer, får individet en følelse af disrespect og krænkelse af ens livsformer og dets egenskaber. Hvis individet ikke bliver værdsat som man er, og hvis man ikke bliver anerkendt for det man er god til, kan man her miste sit selvværd. (Ibid: 28-29).

Kapitel 3 - Metode

I nærværende afsnit, vil jeg præsentere den case jeg har valgt for at kunne belyse anden del af min problemformulering. Jeg vil hertil præsentere de overvejelser jeg har gjort mig gennem dette casestudie, samt introducere de medarbejdere som jeg har valgt at benytte mig af til mine interviews. Gennem afsnittet vil jeg desuden redegøre for mit valg af metode, samt hvad disse metoder bidrager til i nærværende speciale.

Casestudiet

Valget af analysedesign er taget på baggrund af nærværende speciales problemstilling samt det teoretiske grundlag omhandlende denne problemstilling.

Gennem den teoretiske del af nærværende speciale har jeg dannet mig en forståelse for hvilke faktorer der har en påvirkning på gymnasieelevers oplevede stress, samt udviklet teser, som giver mig en interesse i at undersøge disse i en praktisk og samfundsmæssig kontekst. Casestudiet har således til formål at teste disse teser i det praktiske arbejde og udvide den forståelsesmodel jeg gennem det teoretiske grundlag har dannet mig.

(Nielsen, K 2006) Som jeg tidligere har præsenteret, har jeg valgt at lave et casestudie af organisationen Headspace, hvor jeg har valgt at få en viden om deres arbejde med de unge i den samfundsmæssige kontekst samt at studere fænomenet, unge gymnasieelever med stress i kontekst med konkurrencestatens indtog i det senmoderne samfund. (Ibid)

For at kunne besvare mit forskningsspørgsmål, er det vigtigt for mig at få kendskab til organisationens arbejde, hvordan de tilrettelægger dagligdagen med de unge, hvordan de udfører sine gøremål i organisationen og hvordan de fungerer i samspil med det omgivende samfund. Samtidigt er det vigtigt for mig at jeg kan få indsigt i hvordan Headspace oplever problematikken i praksis.

Mit ønske med dette studie er at kunne finde ny viden på området, sammenholdt med den eksisterende viden som jeg allerede har med mig. Metoden vil samtidig give mig mulighed for at kunne studere feltets kvalitative sammenhæng i dets sociale kontekst. (ibid)

En af de forfattere jeg har valgt at referere til, til at kunne belyse casemetoden, er Robert K Yin. Yin forklarer et casestudie således:

"et casestudie som en empirisk undersøgelse, som undersøger et samtidigt fænomen i dets virkelige kontekst, især når grænserne mellem fænomen og kontekst ikke er klart synlige og hvor der er mulighed for at anvende flere informationskilder til belysning af fænomenet" (Her oversat fra Ib Andersen, 1999:164)

Metoden adskiller sig fra andre metoder, ved at casestudiet benyttes til at studere et komplekst fænomen ved at få en dybdegående forståelse af dette gennem beskrivelse, analyse og fortolkning af fænomenet i sin helhed og kontekst. Et casestudie er mere omfattende og hertil varieret end hvad det ses i andre metoder. Grundet denne varietet kan casestudiet både klassificeres som beskrivende, forstående, forklarende og procesorienteret. De fordele man kan opnå ved at benytte sig af et casestudie er at man kan indfange de sociale processer, samt at det respekterer kompleksiteten i det sociale system og hertil deres afhængighed af omgivelserne. Samtidigt er et casestudie fleksibelt, ved at det er åbent for ny og uforudset viden. (Nielsen, K 2006)

Casestudiet gør brug af flere variabler, men en begrænset observationsenhed, og forskeren har derfor ikke kontrol over de påvirkninger som der kan forekomme på det givne fænomen. Dette medvirker til at casestudiet som metode kræver at forskeren benytter sig af en stor mængde af relevante datakilder. (Ibid)

I udførelsen af et casestudiet kan der sondres mellem et single casestudie og et multiple case studie. Hertil kan der inden for begge også sondres mellem et såkaldt holistisk casestudie og et indlejret casestudie. Hvor et holistisk casestudie søger at beskrive et individets livsforløb eller en virksomheds historie søger et indlejret casestudie at beskrive hvordan et genstandsfelt indgår i organisationen i samspil med det omgivende samfund. (Ibid) Da jeg ønsker at afdække fænomenet gymnasieelever med stress og hvordan dette fænomen opfattes af Headspace og hvordan de arbejder med dette i samspil med det omgivende samfund, har jeg valgt at benytte mig af et indlejret single casestudie. Single casestudiet kan hertil benyttes til at udfører et fænomenafslørende studie hvor et fænomen som ikke tidligere er blevet undersøgt analyseres og afsløres. (Ibid) Hertil var

valget af et indlejret single casestudie oplagt, da der ikke tidligere er lavet undersøgelse omhandlende nærværende speciales problemstilling, og jeg derfor finder det relevant at udføre dette studie og derved afdække en problemstilling, som endnu ikke har fået den nødvendige bevågenhed.

Valg af case

I nærværende afsnit vil jeg redegøre for mit valg af case samt hvilken sammenhæng der er mellem det sociale arbejde og Headspace.

Socialt arbejde er et felt i kontinuerlig forandring, som indeholder mange forskellige nuancer og aspekter. Det sociale arbejde er i et konstant samspil med det omgivende samfund og påvirkes hertil også af de politiske strømninger, såsom reformer, samfundets udvikling m.m. Det sociale arbejde skal hele tiden følge trop med den samfundsudvikling der ses på et givent tidspunkt. Det er blandt andet det sociale arbejdes opgave at sigte efter at forbinde den enkelte borger med staten, og dertil både arbejde med det enkelte individ og samfundet. (Guldager, J. og Skytte, M. (red) 2015: 11). Socialt arbejde er karakteriseret af at det er et felt som arbejder for at opfylde menneskerettighederne, børnekonventionen, samt tillæg til disse. Det er det sociale arbejdes sigte at arbejde solidarisk både for og med undertrykte individer, og i dette arbejde forsøge at hjælpe disse individer til at opnå lighed og ligeværd. Derudover er det også det sociale arbejdes fokus at respektere menneskers ret til selvbestemmelse, der lægges vægt på inddragelse af mennesket og på at være opmærksom på alle aspekter af et menneskes liv, med andre ord et helhedssyn. (Harder, M og Appel Nissen, M (red) 2015: 13)

Hertil faldt mit valg på Det Sociale Netværk og hertil deres underorganisation Headspace, da de netop arbejder på at opretholde det sigte som det sociale arbejder opsætter, og hertil forsøger at hjælpe de såkaldte udtrykte mennesker som skabes af den samfundsudvikling som nærværende speciale har som fokusområde.

Dette valg er begrundet i Det Sociale Netværks grund ideal, som bygger på at fjerne den stigmatisering der findes hos psykisk sårbare, samt at skabe forståelse blandt psykisk sårbarhed, og forsøge at give bedre vilkår for de sårbare og pårørende. Hertil ses det at gennem tiden, har organisationen udviklet sig, og har udvidet sit fokus området, til mere end bare mennesker med psykisk sårbarhed, men hertil et væld af både større og mindre

vanskeligheder. Headspace som organisation, har også fokus på at tage hånd om de problematikker som er til stede i deres lokalområde og det ses derfor at forskellige Headspace har forskellige fokusområder (jf. Informant 2 bilag). Samtidigt ses det at Headspace også har udviklet sig til at fokusere mere på det forebyggende arbejde og på den måde være et sted hvor de unge kan komme og snakke, og at de på den måde kan undgå at skulle ende i et kommunalt system (jf. Informant 2 bilag). Headspace fungerer på en sådan måde at, det er kommunen, som beslutter sig for at de har brug for et Headspace hos dem, og hertil køber sig til en lokal Headspace afdeling. Dette gør de ved at de lægger lokaler, to tredjedele af budgettet og en mængde kommunale medarbejder til (jf. Informant 2 bilag). Ud over kommunens lokaler, del af budgettet og medarbejder, er de lokale Headspace finansieret af satspuljemidler samt donationer fra fonde, som vælger at støtte dem (headspace.dk) Det daglige arbejde hos Headspace består af flere forskellige fokusområder. Headspace har nogle fysiske lokationer rundt i Danmark, hvor de unge kan komme fra gaden og snakke med en medarbejder om deres problemer, hertil har de en chat, hvor de unge igen kan snakke med nogen om de problemstillinger de døjer med. Som supplement til disse fysiske lokationer og den landsdækkende chat, har Headspace medarbejdere som tager ud på skoler rundt i landet og holder oplæg om de problematikker, de møder hos de unge som kommer til dem, samt de problematikker som de unge på skolerne fremlægger. (jf. informant 2 bilag)

Kvalitativ metode - interview

Den første overvejelse jeg har gjort mig i forbindelse med mit casestudie, er hvilken metodiske tilgang jeg skulle benytte mig af. Jeg har i denne forstand, til min empiriindsamling, valgt at gøre brug af den kvalitative metode i form af interviews, da dette kan give en privilegeret adgang til mine informanternes subjektive oplevelse og forståelse af emnet. (Brinkmann, S og Tanggaard, L 2015: 13)

Målet med et sådan interviewstudie er at komme så tæt på informanternes oplevelser som muligt samt at kunne formulere et velinformeret andenhånds perspektiv på det givne fænomen. I denne forstand vil jeg gennem disse interviews forsøge at få en så præcis fortælling om organisationens arbejde og struktur som muligt. (Ibid: 31)

I interviewundersøgelserne får jeg mulighed for at kunne koncentrere mig om, hvordan mine informanter forstår valgte problemstilling i forhold til de unge gymnasieelever og hertil deres arbejde med dem.

I specialet vil der blive fokuseret på en enkelt organisation, da ønsket er at få en gennemarbejdet analyse af materialet, så den bliver grundig og teoretisk nuanceret. (ibid 32)

Jeg vil gennem mine interviews være åben for nye vinkler og inputs som informanterne ville kunne komme med, og hertil sørger for at være klar med uddybende spørgsmål hvis informanterne fortæller noget som fanger min interesse og som kan være behjælpeligt til at besvare min valgte problemformulering.

I den forbindelse skal jeg være opmærksom på ikke at præge informanterne, og hertil forsøge at afvige hvis informanterne spørger indtil min mening om feltet, for at sørge for at min data ikke invalideres. (Riis, O 2005: 99)

Adgang til feltet

Til mine interviews har jeg valgt at benytte mig af tre forskellige medarbejdere på Headspace. Jeg ønskede at få indsigt i deres arbejde og deres forskellige positioner. Derfor valgte jeg en leder, en frivillig og en konsulent. Lederen og den frivillige befandt sig i et af Headspaces lokalcentre, og konsulenten sad med det nationale arbejde, og er med til at præge Headspace oppefra. Da jeg selv er tidligere frivillig på Headspace, vidste jeg at den frivillige arbejder direkte med de unge, og at der findes et oplæringsprogram til dem når de starter. I dette program lærer de blandt andet nogle af de metoder de skal benytte sig af når de snakker med de unge, hvilket er grunden til at jeg har valgt at interviewe en frivillig. Dertil vil lederen kunne give mig et overordnet billede af centerets struktur. Den sidste informant valgte jeg fordi han kunne give mig et overordnet billede af hele Headspace, og hvilke politiske og økonomiske beslutninger der bliver taget. (Riis, O 2005: 65)

Som nævnt ovenfor havde jeg allerede erfaring med Headspace, og har derfor lidt indsigt i deres arbejde. Da det er nogle år siden jeg selv har arbejdet som frivillig hos Headspace,

startede jeg med at researche Headspace arbejde, for at se om der havde været ændringer i deres indgang til de unge. Herefter sendte jeg en mail rundt til de forskellige afdelinger af Headspace i hovedstadsområdet samt sjælland. Jeg valgte disse områder, da de rent geografisk er mest praktiske for mig, dog holdte jeg mig åben for at udvide min søge kreds, hvis det skulle vise sig at afdelingerne på sjælland og hovedstadsområdet ikke havde erfaring med den problemstilling som jeg undersøger. I mailen udlagde jeg den problemstilling jeg havde valgt at beskæftige mig med, og hertil en forespørgsel om, om de i deres afdeling havde erfaring med netop denne problemstilling. Jeg fik hurtigt svar fra Headspace Gentofte, Rødovre og Roskilde, hvori svarene lød på at, Headspace Roskilde havde lav indsigt i problemstillingen og henviste mig til hovedstadsområdet. Gentofte og Rødovre afdelingerne kendte rigtig meget til problemstillingen, og hertil er Headspace Gentoftes største målgruppe unge med præstationspres, hvortil det var oplagt for mig at vælge at beskæftige mig med Gentofte afdelingen. I mailen indgik også nogle generelle spørgsmål omhandlende Headspaces organisering, hvortil jeg blev henvist til afdelingen i Rødovre, og kom her i kontakt med en Presse og Kommunikationskonsulent, hvis arbejdsopgaver primært er kontakt med pressen, varetagelse af politiske interesser, styring af sociale medier, oplæg omkring Headspace arbejde og hertil alt promovring af Headspace, m.m. Jeg fandt det oplagt at interviewe denne konsulent, da han ville kunne give mig en dybdegående forståelse for Headspaces organisering, samt hvordan Headspace promovere sig selv, og sørger for at få deres budskab ud til den almene befolkning. For at få svar på mine spørgsmål omhandlende det direkte arbejde med de unge og andre medarbejdere i Headspace, tog jeg kontakt til en leder i Gentofte afdelingen. Til daglige er hun uddannet psykolog og har været i Headspace både som frivillig og nu også som medarbejder og har været tilknyttet både afdelingen i Helsingør og Gentofte. Hun fungerer også som ungerådgiver, og lægger stor fokus på at være med til oplæringen af alle frivillige i hendes afdeling. Til sidst ville jeg have haft en frivillig til interview, da det som udgangspunkt er disse som har den direkte kontakt med de unge, både i personlige møder og over chat. Det var ikke muligt for mig at komme i kontakt med en frivillig, men jeg fik igennem lederen i Gentofte afdelingen kontakt til en praktikant, som i sin essens udfører det samme arbejde som en frivillig. Denne praktikant er i gang med uddannelse til socialrådgiver, og hendes primære arbejdsopgave hos Headspace er at

holde samtale med de unge, både personligt og over chat, og hun har oprettet hold for de unge, hvor der arbejdes med mindfulness for unge som lider under stress.

Hertil valgte jeg at benytte mig af en begrænset mængde af informanter for dermed at kunne skabe den mest sober, grundige og teoretisk nuanceret empiri og for på den måde ikke at drukne i empirisk materiale, da jeg også med disse følte at jeg havde nået et mætningspunkt i forhold til materiale. (Tanggaard, L og Brinkmann, S 2015: 32)

Semistruktureret interview

Jeg har i nærværende speciale valgt at benytte mig af et semistruktureret interview, som vil være den primære indsamlingsmetode til min empiri og hertil til mit casestudie. Formålet ved at jeg benytter mig af et semistruktureret interview, er at dette kan give mig en forståelse for de tematikker informanten oplever i sin dagligdag med de unge, og at jeg derefter kan få en forståelse af det informanterne har videreformidlet. (Tanggaard, L og Brinkmann, S 2015: 37) Et semistruktureret interview, minder på mange måder om en hverdagssamtale, hvor der samtidigt bliver genereret viden gennem den aktive interaktion der foregår mellem interviewer og informant. Dog vil der altid være et specifikt formål, og en særlig opbygget struktur som præger interviewet. (Tanggaard, L og Brinkmann, S 2015: 41) Jeg har i interviewet valgt at holde mig åben for relevante udsagn, som jeg kunne stille uddybende spørgsmål til, og det var derfor vigtigt for mig at der i gennem interviewet var plads til at jeg kunne tilpasse spørgsmålene, ud fra de oplysninger informanten kom med.

Ifølge Kvale er det semistruktureret interview et forskningsinterview, der enten kan have eksplorative- eller hypotesetestende formål.

Et eksplorativt interview udformer sig ved at være åbent og er præget af meget lidt planlægning på forhånd.

Det foregår ved at intervieweren foreligger et spørgsmål, et område eller et problemkompleks og følger herefter op på informantens svar og forsøger at få nye informationer og anderledes vinkler på det fremlagde emne. (Kvale, S & Brinkmann, S 2009: 126). Den hypotesetestende er mere struktureret, hvor man vil fokusere på formuleringen og rækkefølgen af spørgsmålene. (Ibid: 126)

Da jeg udarbejdede min interviewguide var det til det formål at informanterne kunne besvare mine spørgsmål nogenlunde slaviske. Jeg foretog 2 test interviews inden jeg udførte mine interviews i praksis. Dog svarer folk forskelligt og interviewet foretog en drejning. Mine to test informanter havde ikke samme indsigt i hvad der foregik i organisation og med de unge, så de svarede kortsigtet og mere direkte på mine spørgsmål.

Da jeg allerede efter første spørgsmål til første informant fandt ud af at hun svarede mere bredt og detaljeret, måtte jeg allerede fra interviewets start erkende at jeg ikke kunne tage spørgsmålene slaviske som først antaget, da jeg ønskede mere viden og andre vinkler på det der blev sagt. Mine interviews ligger derfor under et eksplorativt interview.

Udover dette, havde jeg bestemt mig for at interviewe informanterne enkeltvis. Dog havde jeg ikke inden interviewet start undersøgt lokalerne i Headspace Gentofte, og fandt hurtigt ud af at personalerummet var et åbent rum, og at den anden medarbejder som jeg også skulle interviewe ville kunne høre hele samtalen. Jeg valgte derfor at lade dem blive interviewet på samme tid, dog med en bekymring i baghovedet om at de kunne påvirke hinanden. Jeg havde udformet to forskellige interviewguides til hver medarbejder og derfor måtte jeg lade den ene vente mens den anden blev interviewet, dog fandt jeg hurtigt ud af at de to informanter supplerede hinanden, hvilket førte til et bedre interview end hvad der var forventet.

Etiske overvejelser

Når man arbejder med et kvalitativ interview, er det vigtigt at man har nogle etiske overvejelser med, som man bør forholde sig til under interviewet. Dette har jeg valgt at gøre for at sikre at mit speciale bliver forskningsmæssigt legitimt, men også for at sikre at informanternes udtalelser ikke bliver fordrejet så de ikke bliver udstillet på en uetisk måde.

Den første overvejelse jeg gjorde mig omhandlede hvor meget informanterne, skulle have indsigt i mit speciale i forhold til projektets fokusområde. Jeg valgte derfor at udlægge en beskrivelse af projektet til mine informanter, hvori der også var beskrevet hvad interviewet

skulle bidrage med. Dette valgte jeg at gøre, da jeg finder det vigtigt at informanterne ikke vildledes og at der skabes en fælles forståelse for interviewets mening for specialet. (Kvale, S og Brinkmann, S 2009: 89-90)

Jeg vil igennem interviewet have fokus på at informanterne ikke lider overlast, ved at sørge for at jeg ikke stiller upassende spørgsmål, som kan medføre en negativ omtale af informanternes arbejde. (Brinkmann, S og Tanggaard, L 2015: s. 473-474).

I forbindelse med indsamlingen af min empiri, havde jeg i min overvejelse, om mine informanter skulle være anonyme. Dog havde jeg et ønske om at synliggøre de valgte afdelinger, da jeg finder det relevant for specialet, at se hvilket geografisk område har mest kendskab til den problemstilling som jeg beskæftiger mig med. Under indsamlingen af min empiri, fandt jeg frem til, at der er geografiske forskelle i forhold til hvor mange unge der bukker under for præstationspres, og jeg valgte herefter at dette var noget som jeg synes skulle synliggøres. Jeg valgte derfor at spørge mine informanter om de ønskede at blive anonymiseret i forhold til specialet. Alle mine informanter responderede at dette ikke var noget som de fandt nødvendigt, og jeg har derfor ikke valgt at anonymisere mine informanter. Dog fandt jeg, at mine informanter gennem interviewet, omtalte deres kollegaer med navn. Disse kollegaer har jeg valgt at anonymisere, da jeg ikke har kunne indhente tilladelse fra dem til at benytte deres navne i specialet. (Kvale, S og Brinkmann, S 2009: 91-92)

Selvom jeg har valgt at forske i en organisation, som jeg har haft tilknytning til i forbindelse med min stilling som frivillig, vælger jeg i empiriindsamlingen og hertil resten af specialet at, tilsidesætte min forudgående viden og forforståelser og på den måde gå ind i feltet på bar bund, for at sørge for at specialet ikke præges af den forudgående viden jeg er i besiddelse af.

Dokumentarisk metode

Den dokumentariske metode bliver der, i dette speciale, gjort brug af på to forskellige områder. Den dokumentariske metode benyttes til at se på de gymnasiale reformer som regeringen har fremsat igennem det senmoderne samfund, og hertil til at se på hvordan disse spiller en rolle i forhold til givne problemstilling. Med en dybere forståelse og analyse af de gymnasiale reformer, har jeg mulighed for at give læseren en bedre forståelse for hvordan kravene i gymnasiet er opstillet og hvordan disse krav har en indflydelse på de

unges uddannelsestid. Dette valg bunder i en fundering jeg gjorde mig gennem nærværende speciale og bygger på at jeg gennem min research fandt at kravene på gymnasiet har en relativ stor betydning for de unges oplevede stress samt at jeg gennem min kontakt med Headspace fandt at mange af de unge kommer til dem med præstationspres og hertil fandt jeg det oplagt at se på hvordan reformerne har gennemgået ændringer gennem det senmoderne samfund. Hertil fandt jeg det interessant at se på hvordan samfundsudviklingen havde haft en påvirkning på de samfundsmæssige institutioner og givet specialets problemstilling, hvordan samfundsudviklingen konkret har påvirket hvilke krav der stilles gymnasieelever. Udover dette benyttes den dokumentariske metode i forhold til det valgte casestudie, ved at min indsamlede empiri holdes op imod de dokumenter som Headspace har fremsendt mig, for på den måde at få en dybere forståelse for Headspaces organisering og struktur. Headspace fremsendte mig dokumenter vedrørende de metodiske tilgange som de benytter sig af i arbejdet og samtalerne med de unge. Disse dokumenter gav mig mulighed for at lave en analyse af hvordan disse metoder har mulighed for at hjælpe de unge gennem de problematikker, som jeg gennem specialet fandt frem til var til stede i det senmoderne samfund.

En dokumentarisk metode har som oftest til formål at undersøge en udvikling over en tidsperiode med det henblik at identificere stabilitet og forandring i et givent undersøgelsesområde. (Brinkmann, S og Tanggaard, L 2015: 153) Man skal dog igennem en dokumentarisk metode holde sig for øje, efter hvilke kriterier man indsamler sit dokumentmateriale, hvordan man får adgang til relevante dokumenter, hvordan man systematisk gennemfører en analyse af disse dokumenter og hvordan man på en hensigtsmæssig måde kan præsentere de resultater man kommer frem til gennem analysen. (Ibid: 153-154)

Man kan benytte sig af en bred vifte af dokumenter gennem en dokumentanalyse, disse kan f.eks. være rapporter, retslige skrifter, mødereferater avisartikler, nyhedsbreve, akademiske bøger osv. Gennem en dokumentarisk metode kan det være hensigtsmæssigt at skelne mellem tre forskellige typer af dokumenter. Primærer, sekundære og tertiære dokumenter. (Ibid: 154) Primære dokumenter er dokumenter som er udgivet af et begrænset sæt af aktører som er i umiddelbart nærhed af den begivenhed eller situation som dokumentet omhandler. Det kan f.eks. være mødereferater, personlige

breve eller forhandlingsoplæg. Disse typer af dokumenter er der oftest en begrænset adgang til. (Ibid: 154) Sekundære dokumenter er et dokument som umiddelbart er tilgængeligt for alle som måtte ønske det på et tidspunkt som er i nærhed med dokumentets begivenhed eller situation. Disse dokumenter kan f.eks. være lovtekster, regeringsrapporter, avisartikler eller hensigtserklæringer fra virksomheder (Ibid: 155). Jeg har til mit speciale valgt at benytte mig af sekundære dokumenter. Jeg har gennem research fundet frem til, kommunale retningslinjer, slutevalueringer samt annoncering til rekruttering af frivillige.

Et tertiært dokument ligner på mange måder et sekundært dokument, ved at det er tilgængeligt for alle, men er kendetegnet ved at det er udfærdiget efter den givne begivenhed eller situation. Det er hermed hensigtsmæssigt at overveje den tidsmæssige kontekst som et dokument er skrevet i og hvem den tiltænkte målgruppe er, i og med at forskellige typer af dokumenter kan give adgang til forskellige typer af informationer. (Ibid 155)

Transskribering

Da jeg havde fået overstået mine interviews, var næste skridt at få transskriberet det indsamlede materiale. Til en transskription, havde jeg to muligheder som var i mine tanker. Den ene var at transskribere det jeg mente ville være relevant for mit speciale, da en transskription i sig selv er meget tidskrævende, og at jeg skulle igennem tre interviews. Dog har jeg ud fra erfaring fundet ud af at selvom man gør sit bedste for at hører efter hvad informanten siger, er det først under transskriptionen at de små vigtige detaljer dukker op.

I forbindelse med transkriptionsprocessen, har jeg måtte bearbejde mine interviews fra talesprog til skriftsprog. I processen vil der altid ske et vist tab i form af kropssprog og toneleje, som kan være svært at omsætte til skriftsprog. (Kvale, S og Brinkmann, S 2009: 202)

Min transskription blev inddelt i to faser. Den første faser var en direkte transkription af interviewene, altså jeg tog diverse fylde ord med som "Øhm", "arh" og "nåh", derudover var der afbrydelser som "Okay", "ja" og "nej" med, samt gentagne ord. (Ibid: 203)

Jeg lavede allerede fra start en markering af hvem der sagde hvad, da det til tider godt kunne være forvirringer om hvem der sagde hvad, dette var mest hvis jeg gentog det informanten sagde, i forhold til forståelse af en sætning.

I anden fase ville jeg gøre transskriptionen mere læsevenlig, da teksten ellers ville fremstå rodet, og kunne skabe forvirring. Jeg valgte at fjerne alle fyld ordene fra teksten, derudover rettede jeg alle indskudte sætninger, til rene sætning. Disse sætninger kan være svære at læse på tekst, hvis man ikke sætter sig ind i sætningens kontekst. (Ibid: 203)

Ved brug af citerer i analysen har jeg valgt at benytte mig af forskellige koder, for at tydeliggøre et specifikt emne. Disse koder består af (...) som beskriver at der i dette citater er valgt at afkorte og dermed skære noget væk som ikke blev fundet betydeligt i forhold til den givne kontakt og ... som hertil beskriver at dette er starten på en sætning. (Ibid: 204). Derudover har jeg valgt at kategorisere min informanter som henholdsvis informant 1, 2 og 3. Informant 1 referer til presse og kommunikationskonsulent. Informant 2 og 3 referere til henholdsvis leder og praktikant i Headspace Gentofte.

Inden interviewet, med især informant 1, brugte jeg tid på at finde en diktafon til at optage interviewet. Dette gjorde jeg fordi at mit interview til min første informant foregik telefonisk og jeg var nervøs for at der ville være nogle lydbarrier. Jeg ringede derfor en af mine test informanter op, for at teste lydkvaliteten i optagelserne. Samtalen med test informanten var problemfrit, og lyden virkede klar. Under interviewet med min første informant kunne jeg hører at der var knas i lyden og der var en let støjen i baggrunden. Dette voldte selvfølgelig problemer under transskriptionen, hvilket gjorde at jeg havde lidt flere udfordringer. Jeg valgte til denne transskription at skrive essensen af hvad der blev sagt, og hertil udvælge det mest relevante til mit speciale. Jeg lyttede 3 gange til afspilningen, for at sikre mig at jeg kunne skabe en forståelse af helheden.

Kapitel 4 - Analyse

Jeg vil i nærværende afsnit, analysere min indsamlede empiri fra Headspace, de forskningsreview jeg har valgt at have med i projektet samt den viden det teoretiske grundlag har givet mig. Jeg vil i min analyse, prøve at viderebygge den teoretiske

refleksion, ved at sammenholde denne med min indsamlede empiri i form af interviews med medarbejdere fra Headspace samt de forskningsreview som jeg har valgt at inkludere i projektet. I første del af analysen, vil jeg undersøge hvilke faktorer der ligger til grund for de unges stress, ved at sammenkoble mit teoretiske grundlag med den valgte empiri.

I anden del af analysen, har jeg valgt at inddrage Axel Honneths anerkendelsesteori, for at undersøge hvilket metodisk arbejde, man som socialarbejder kan benytte sig af i arbejdet med unge i det senmoderne samfund. Hertil vil jeg se på det arbejder organisationen Headspace allerede udfører, sammenholdt med Axel Honneths teoretiske grundlag.

Konkurrencestatens påvirkning

Nye reformer

Regeringens mål for unge i det senmoderne samfund er at de skal blive den bedst uddannede generation i danmarkshistorien. Denne målsætning har regeringen allerede igangsat, ved at skabe fornyelse i folkeskolen og forbedring af erhvervsuddannelserne og nu er turen kommet til gymnasierne. Planen med regeringens udspil om de danske gymnasiale uddannelser er at de skal give de bedste muligheder for at de unge kan starte på en videregående uddannelse direkte efter deres beståede eksamen fra gymnasierne. (stm.dk)

Formålet med nærværende afsnit, er at præsentere regeringens gymnasiale reformer og hertil sammenholde disse med min valgte målgruppe og problemformulering. Mit mål med dette er at give læseren en forståelse for hvordan de gymnasiale reformer er stykket sammen, samt hvilke påvirkninger dette kan have på de unge og deres tid i gymnasiet. Jeg vil gennem afsnittet tage udgangspunkt i den allerede indførte reform fra 2014-2015 samt den videre udvikling af reformen som skete i år 2016 og hertil se på hvordan denne reform har haft en påvirkning på de unge.

Regeringens reform lægger op til ændringer på flere steder af den gymnasiale struktur. Jeg har dog valgt at lægge mit fokus på de områder som jeg finder mest interessante i forhold til nærværende speciale. Et af de punkter jeg har valgt at se nærmere på er at de unge hurtigere skal tage stilling til hvilken studieretning de ønsker at studere på. Med regeringens reform, er grundforløbet reduceret fra et halvt år til 3 måneder og efter disse 3 måneder skal de studerende vælge hvilken retning de ønsker at gå. Samtidigt ses det med reformen at mængden af studieretninger er drastisk nedsat, med det formål at sikre at de unge vælger en studieretning som giver dem mulighed for at starte på en videregående uddannelse direkte efter deres gymnasiale eksamen og hertil undgå at de skal tage supplerende fag og hertil bruger længere tid på deres uddannelse. På samme måde har reduceringen af studieretninger til formål at sikre en forbedret faglig kvalitet på de tilbageværende studieretninger for igen at sikre at de unge har de rette færdigheder til at kunne starte direkte på en videregående uddannelse. (stm.dk)

Denne reform som regeringen opsætter omkring de gymnasiale uddannelser, har efter min mening til formål at sørge for konstant fremdrift hos de unge i samfundet. Der gives ikke tid til at de unge kan stoppe op og tænke over hvor de vil hen med deres liv eller hvad deres endelige mål er. De skal helst vælge den rigtige studieretning, som kan give adgang til den rigtige videregående uddannelse og dette valg skal træffes hurtigere end nogensinde før, og selve de unges uddannelsesforløb skal gennemføres så hurtigt som muligt. Dette er også noget som de hos Headspace mærker, og her kan de se at med gennemførelsen af folkeskolereformen, gymnasireformen og fremdriftsreformen lider flere og flere unge under et enormt press. Trine Hammershøj som er direktør for Det Sociale Netværk og Headspace Danmark, giver et eksempel omkring den retorik der benyttes omkring de situationer hvor unge ønsker at holde en pause mellem deres uddannelser. Som hun siger hed det før i tiden et sabbatår, men nu kaldes det et fjumreår, og dette finder Trine Hammershøj problematisk, da nogle unge kan have brug for at stoppe op og mærker efter og hertil tænke sig om i forhold til deres fremtid. Trine Hammershøj udtaler sig yderligere:

“Der skal være plads til både at skeje ud og til at fordybe sig, tænke sig om og finde ud af, hvem man selv er. I dag er det bare fremad, fremad, fremad - de unge skal have lov til at være unge” (headspace.dk)

I denne forstand beskriver Hartmut Rosa også hvordan de beslutninger unge forventes at træffe, kan være for meget for dem, og skabe grobund for forvirring hos dem. Han opsætter eksemplet med gymnasieeleven som skal tage stilling til hvilken bacheloruddannelse han skal søge ind på. De råd han får udefra er i sig selv gode nok og simple nok, han bliver præsenteret med, "start med at definere helt nøjagtigt hvad du vil med dit liv, og hvad der skal til for at opnå dette" herefter "sæt dig grundigt ind i de forskellige uddannelsesforløb, som passer bedst til dine behov". Som sagt ikke dårlige råd, men problemet ligger i at det er de færreste unge som netop ved helt præcist hvad de vil med deres liv. Hertil er det svært at overskue hvilken uddannelse der vil passe til det mål de har i livet og til sidst er det ligegyldigt om de unge bruger alt deres tid på at undersøge og sætte sig grundigt ind i de forskellige uddannelsesmuligheder, for der vil aldrig være tid nok til at gøre dette. Derfor ender det som udgangspunkt med at de unge kaster sig ud i noget halvt ukendt og dette kan resultere i dårlig samvittighed, da de føler at de burde have sat sig mere ind i deres valg. (Rosa, H 2013: 101) I samme forstand, kan jeg frygte, at de unge, grundet denne forvirring, kan ende med at træffe det forkerte valg, eller hertil træffe et valg som de senere i deres liv fortryder.

I regeringens reform for de danske gymnasier lægges der også vægt på at gymnasierne og hertil fagene i gymnasiet, skal følge med i den globalisering vi ser i det senmoderne samfund. Det beskrives at fagene skal være lette at forstå og at der skal skabes mulighed for at fagene er virkelighedsnære, anvendelsesorienteret og at de skal inddrage den omgivende verden i undervisningen. Udover dette fastlægges der i reformen at målene i gymnasiet skal gennemgås og hertil sammenholdes med de krav de unge mødes med på de videregående uddannelser. På den måde lægges der i reformen igen op til at de gymnasiale uddannelser skal uddanne til videre uddannelse, men samtidigt også at de gymnasiale uddannelser skal give mulighed for at indgå i den globaliserede verden og hvad denne bærer med sig samt at fagene skal være virkelighedsnære og anvendelsesorienteret hvilket lægger sig op til at fagene skal give læring til at indgå på arbejdsmarkedet.

Ove Kaj Pedersen, beskriver også hvordan der med formålsparagrafferne i forhold til lov om folkeskolen og lov om uddannelse til studentereksamen, ligger en (delvis) ny forestilling om fællesskab og individualitet. Denne går i Ove Kaj Pedersens mening ud på at kravet, evnen og lysten til arbejde kort sagt arbejdet der binder individer samme til et fællesskab. Det er dermed skolens opgave at uddanne unge til at være fagligt kompetente individer, som besidder færdigheder som sætter dem i stand til at kunne stå til rådighed for arbejdsmarkedet, på markedet betingelser og helst livslangt. (Pedersen, O.K. 2011: 170) Hertil beskriver O.K. Pedersen hvordan skolen ikke længere er et sted for læring, men derimod et sted hvor eleverne lærer de færdigheder de skal bruge for at kunne opnå arbejde. Skabelsen af et fællesskab er ikke længere vigtigere end at skabe det enkelte menneske og skolen er blevet et sted hvor individer udstyres med en personlighed som motivere dem til arbejde og hvor de gennem arbejde motiveres til at indgå i flere fællesskaber. (Ibid: 200)

Som det ses i både den gymnasiale reform, de teoretiske synspunkter fra henholdsvis Ove Kaj Pedersen og Hartmut Rosa samt udtalelsen fra Trine Hammershøj, hersker der ingen tvivl om at de gymnasiale reformer, har haft en stor indvirkning på hvordan unge oplever deres gymnasietid. Synet på ungdomsuddannelserne har ændret sig radikalt med indførelsen af de gymnasiale reformer og hertil ses der også en ændring i den opfattelse der i samfundet er på unge, og især de unge som vælger ikke at følge med i den målsætning som fremsættes af regeringen. Det er ikke længere acceptabelt at stoppe op og tænke over hvordan ens liv skal se ud og hvilken retning man i livet vil gå, som det tydeligt ses i den retorik der benyttes om pauser mellem uddannelser.

Normer og sociale regler

I følgende afsnit vil jeg komme ind på det menneskesyn som konkurrencestaten har ført med sig i forhold til den ændring af de sociale regler og normer som fulgte med konkurrencestatens indtog.

Med udgangspunkt i mit teoretiske materiale har jeg fundet frem til at konkurrencestatens sigte for individerne i samfundet, er at de skal holde sig i konstant bevægelse, hertil

menes at individerne skal maksimere sig selv hele tiden, holde sig attraktivt for arbejdsmarkedet og i sidste ende indlærer sig en vindermentalitet. Dog er der individer i samfundet som, selvom de ønsker det og hertil forsøger alt hvad de kan, ikke kan indlære sig denne vindermentalitet og derfor har sværere ved at tilpasse sig samfundet.

Dette afsnit vil bære præg af en af Ove Kaj Pedersens redegørelser for konkurrencestatens differentiering fra velfærdsstaten, hvori han beskriver at konkurrencestaten søger at det enkelte individ skal tage ansvar for sit eget liv, at fællesskab knytter sig til arbejde samt at give frihed til realisering af egne behov. (Pedersen, O.K. 2011: 12)

“Det jeg har oplevet i samtale med unge der føler præstationspres, er at mange unge i dag bygger sin identitet op omkring de områder hvor de præsterer godt og at det i dag er en større forventning til at man skal klare sig godt på flere områder (...)” (Jf. informant 2)

I undersøgelsen Stress i gymnasiet fra DPU, påvises det hvordan at kampen om høje karaktere på sin vis har en indflydelse på de unges identitetsdannelse. Denne kamp skaber ikke blot konkurrence på et fagligt niveau, men også på et socialt niveau. Det beskrives i undersøgelsen hvordan de unge gør meget ud af at skulle fremstå som en af de dygtige over for deres undervisere, i håbet om at de på den måde vil kunne høste anerkendelse fra disse. Hertil gør de unge meget for at passe ind i gruppen af de dygtige elever og forsøger at matche deres identitet med dem, da det ses at det er de dygtige i klassen, altså dem som score de høje karaktere, andre vil lytte til og arbejde sammen med. (edu.au.dk)

I det senmoderne samfund, presses individerne til at maksimere og optimere sig selv, for dermed at være den bedste version af sig selv og for det omgivende samfund. Der lægges på sin vis op til en mentalitet som bygger på sejr. Det er på den måde op til individet selv at forsøge at excellere i og begå sig i mange netværk og omgivelser og hertil kunne skifte mellem disse miljøer på en flydende måde. Det spiller, for samfundet, ikke en stor rolle, hvor man opnår sine sejre, blot at man fremviser et drive til at opnå disse. (Petersen, A 2016: 75)

Både Ove Kaj Pedersen og Anders Petersen nævner i deres respektive teorier, den markedsmentalitet som ses er dominerende i det senmoderne samfund. En mentalitet

som bygger på optimering og maksimering af sine evner, for at kunne passe bedst muligt ind i det konkurrencebaserede samfund vi lever i. Hertil ses det i både undersøgelsen fra DPU og mine interviews at denne mentalitet er tydelig at spore hos de unge gymnasieelever. Det ses at de unge bruger deres præstationer som en grundsten for opbyggelsen af deres identitet, og hertil spejler sig i andre for at finde den passende identitet i samfundets øjne. Identiteten opbygges omkring de steder i de unges liv hvor de præstere godt, og hvis de ikke excellere i de rigtige områder forsøger de hårdt på at associere sig med dem der er dygtige på dette område, for at opretholde den nødvendige sejrsmentalitet og udvise en vilje til at passe ind i samfundet. Anders Petersen beskriver i hans teori hvordan præstationssamfundet er ligeglad med hvad man excellere i, så længe at man udviser viljen til sejr. Dette er jeg udfra mit empiriske materiale uenig i, da det ses her at det ikke er nok at man udviser en vilje til at sejre, men at det er i skolen og i det sociale liv at der skal opnås succes før at man kan betegnes som successful. De unge stræber efter den samme sejr og stræber efter høje karaktere og det forventes af dem at de præstere bedst muligt i dette. Det ses også at denne konkurrence ikke kun udspiller sig på et fagligt niveau men i høj grad også på et socialt niveau.

“Det er i forhold til at klare sig godt, og se godt ud udadtil. Og det er ikke nødvendigvis kun skolen, men det kan også være i forhold til hvor mange venner man har, og i forhold til hvad for noget tøj man går i” (Jf. Informant 2)

Det ses i artiklen omhandlende de såkaldte 12 tals piger, at denne tendens ikke er noget som kun relatere sig til et bestemt køn, men derimod noget som ses både hos drenge og piger. Dog ses der en diskrepans mellem hvordan drengene og pigerne forholde sig til hinanden i grupper. Drenge har en tendens til at hævde sig og at konkurrere, de måler sig meget op af hinanden og er optaget af hvem der er bedst. Derimod ses det blandt pigerne, at det ikke er velanset at hævde sig og at de mere fokusere på at sammenligne sig. Hvis det er blevet normen i pigegruppen at man skal gå op i skolen og bruge meget tid på at forberede sig til lektierne, føler alle i gruppen at de skal opretholde denne norm.

Denne tendens ses også i Hartmut Rosas teori, hvortil han beskriver at der er opstået en kamp på individuelt plan, hvor der ikke længere kun kæmpes om at have status i form af høj uddannelse, prestigefyldte erhvervsstillinger, forbrugsgoder og indkomst men derimod

og nok vigtigst af alt at få og holde på en god kreds af venner. Samtidigt beskriver Rosa at individet er nødsaget til at holde sig sød, interessant, køn og underholdende nok, for at sørge for at de kan holde på disse venner. (Rosa, H 2013: 34-35) Samtidigt beskriver Anders Petersen at individet skal sørge for at holde sig kontaktbar og gerne skal kunne kontaktes hurtigt. Hertil hvis man afskære sig fra at være kontaktbar opfattes dette som en mangel på parathed til at udvikle sig selv og sine kompetencer. Altså at give afkald på muligheden for at præstere. (Petersen, A 2016: 71)

Konkurrencestaten har på mange måder til formål at skulle optimere samfundets konkurrenceevne på globalt plan, ved at sørge for at individerne i samfundet, uddanner sig hurtigere og højere og står til rådighed for arbejdsmarkedet. Det ses at dette sigte på sin vis har udvidet sig og har transformeret sig til at det ikke længere kun handler om at være højt uddannet, men derimod at der i alle aspekter af ens tilværelse er konstant konkurrence. Ligemeget om det så handler om hvor mange venner man har, hvilke forbrugsgoder man kan anskaffe sig osv. indebærer dette et konkurrenceelement og en mulighed for at højne sig. Den transformation ses også i artiklen omhandlede 12 tals piger, hvor der lægges et fokus på den konkurrence som drenge har indbyrdes og hvordan disse har tendens til hævde sig og måle sig med hinanden.

Hertil beskriver informanten hvordan at det er på flere aspekter af de unges liv, de forsøger at optimere og maksimere deres værdier og hertil områder af deres liv som presser dem.

“Det kan være alt fra at have de rigtige fritidsjob, en akademisk uddannelse, leve op til sine forældres måde at leve sit liv på(ikke skuffe far og mor), være en socialspiller i de rigtige fællesskaber, have mange venner, kæreste, deltage i de rigtige sociale ting. Jeg ser også unge der føler pres omkring at skulle klare sig godt i skolen samtidig som de også oplever pres om at ta tid til at hænge ud med sine venner og tage med til fest men der også ønsker at have en sund/"flot" krop , prioriterer sin træning højt og der SKAL gå i det rigtige tøj og sko. “ (jf. informant 3)

Denne tendens som citatet præsenterer, kan også findes i Hartmut Rosas teori. Hertil beskriver Rosa hvordan ændringer i den sociale praksis medfører et såkaldt

sammentrækning af nuet, som derefter vil medføre at de unge oplever en acceleration af deres livstempo. Det ses i citatet at de unge forsøger at excellere på mange aspekter af deres liv på en gang og hertil mærker et pres ved at gøre dette. Samtidigt ses det også at de unge føler at de ligger under nogle forventninger, disse kommer til udtryk ved at de skal have det rigtige fritidsjob, leve op til deres forældre, være med i det sociale samvær osv, og hertil kan dette resultere i at de unge føler sig nødsaget til at forøge deres livstempo for at kunne nå det hele. Rosa beskriver i sin teori også hvordan at man hvis man forøger sit livstempo i tilstrækkelig grad, så at sige kan leve flere livsforløb på en gang. Hvis de unge skal nå både at bibeholde et fritidsjob, have tid til sine venner, passe sin skole osv. kan de blive nødsaget til at forøge deres livstempo i en voldsom grad og hertil netop forsøge at leve flere liv inden for et livsforløb (Rosa, H 2013: 26).

Yderligere beskriver Anders Petersen hvordan arbejde i vore dage kræver at man investerer sig selv og bruger sig selv i dette. I denne forstand refererer arbejde til at være i bevægelse eller i konstant aktivitet. Arbejdet er i høj grad løsrevet fra selve arbejdsmarkedet og findes nu i alle aspekter af individernes tilværelse. (Petersen, A 2016: 78) Dette ses også i citatet, og beskriver hvordan de unge i alle aspekter af deres liv, på en eller anden måde er på arbejde, og i gang med en netværksdannelse. På den måde er de unge lige meget hvad de foretager sig, på en vis måde på arbejde og skal derfor præstere bedst muligt for at opnå de bedste resultater. På den måde er der ikke længere noget i de unges liv som er stabilt, men derimod er alle aspekter af deres tilværelse blevet usikre og ustabile, og præget af en kamp om at kunne følge med i den aktivitet som er påkrævet af dem.

Som det ses i citatet og sammenholdt med både Rosas og Petersens teorier, kan det ses at de unge i det senmoderne samfund, ikke har mulighed for at holde en pause engang imellem og hertil også at dette slet ikke er i deres tanker. Med de ydre og indre forventninger der pålægges de unge og med de aktiviteter som de skal deltage i, er der ikke tid til at man stoppe op og trækker vejret.

Alt i alt, hersker der ingen tvivl om at den konkurrencementalitet som konkurrencestatens har båret med sig, har en stor indflydelse på de unges liv. Samfundet påskønner de unge til hele tiden at præstere bedre og hertil har denne påskønnelse skiftet karakter. I det senmoderne samfund, er det ikke længere kun i arbejdslivet eller i uddannelseslivet at det

forventes at man præsterer og hertil præsterer bedst muligt. Denne præstationshungren som konkurrencestaten har indlejret i de unge og hertil individerne i samfundet, har vundet sit indpas i det sociale liv og i det private liv. Der hersker ingen tvivl om at mennesker nu til dags hele tiden føler sig presset, og med rette. Det kræves at individerne og denne tendens ses især hos unge, at de skal præstere i deres arbejdsliv eller uddannelsesliv samtidigt med at de skal præstere i deres sociale liv. Ikke nok med at de unge forventes at præstere godt på disse to områder, forventes det nu også at de har den rigtige fremtoning, altså at de går i det rigtige tøj, har de rigtige forbrugsgoder osv.

Den teknologiske forandring

Vi lever i dag i et samfund, hvor teknologien er en stor del af vores hverdag og til stede lige meget hvor vi vender os hen. Hertil med indtoget af konkurrencestaten og samtidigt globaliseringen af verden som vi kender den, er den teknologiske udvikling for alvor sat igang. Teknologien er overalt, og vi tilskyndes som individer til at benytte os af denne teknologi for at lette vores hverdag. Teknologien er til stede i vores arbejdsliv, vores privatliv, vores socialliv m.m. Konkurrencestaten og sociale medier, har i og for sig ikke nogen sammenhæng. Dog har jeg gennem min undersøgelse af fænomenet omhandlende gymnasieelever med stress, fundet frem til at konkurrencestaten og globaliseringen har indvirket på at unge i det senmoderne samfund har udviklet sig en konkurrencementalitet og hertil at de påskønnes af samfundet og herunder konkurrencestaten til at konkurrence og sammenligne sig både nationalt og internationalt for at kunne opnå de bedste konkurrencefordele. Hertil spiller teknologien og især de sociale medier en enormt stor rolle, da disse for de unge er en inkorporeret del af deres hverdag og noget som de aldrig er for uden. Denne teknologiske udvikling og indtoget af de sociale medier, har mere end noget andet gjort det muligt for de unge at sammenligne sig med andre og hertil at konkurrere om hvem der kan være mest interessant eller have mest prestige blandt deres venner.

Det ses i rapporten om "åben og rolig" at alle i den adspurgte gruppe kender til brugen af facebook og andre sociale medier som redskab til at holde kontakten med de venner som de ikke har så meget tid til at være sammen med som de ønsker. De unge er godt klar

over at de sociale medier kan være distraherende i forhold til lektier m.m. men samtidigt føler de også at de får vigtige oplysninger via de sociale medier. Dette kan både være sociale arrangementer som frister i steder for lektier eller arbejdsplaner, men det kan også være oplysninger som de har brug for i forhold til deres lektier. Alt i alt forsøger de unge at balancere brugen af de sociale medier, da de godt er klar over deres påvirkning på dem.

Som beskrevet mærker de unge et pres i forhold til venner, familie og skole, men samtidigt oplever organisationer som Headspace også at de unge presses af de sociale medier og hertil hvordan de fremstår på disse.

De sociale medier har en stor effekt på de unges sociale liv, og hertil har de aldrig fred fra disse. De unge er blevet meget opmærksomme på hvad de deler på de sociale medier, som det også fremgår af min empiri.

“Vi har en stor erfaring i at de unge spejler sig rigtig meget i hinanden, og der er ikke nogen der ligger noget på som ikke er tæt på perfekt, hvis ikke helt perfekt. Og det vil også sige, for at kunne præstere i det sociale miljø, så kan de heller ikke lægge noget op som ikke afspejler dem på den bedst mulige måde” (Jf. informant 2)

Denne søgen efter at være perfekte, eller i hvert fald kun vise det perfekte frem til andre, kan være influeret af konkurrencestatens syn på mennesket. Hvor velfærdsstaten byggede på den filosofi at mennesket var enkeltstående og enestående, bygger konkurrencestaten på en markedsbaseret forståelse af mennesket. De unge skal så at sige præstere godt på flere områder af deres tilværelse, og helst præstere til perfektion for at skabe sig sin egen plads og blive et fuldbyrdet medlem af et samfund som bygger på at individets handlinger er styret af markedet. Markedet for de unge i denne forstand er det sociale miljø, som forudsætter dem at de skal fremstå som perfekte, for at kunne finde plads i og forblive i dette lukkede samfund. På samme måde kan det ses at de unge spejler sig meget i hinanden, derved kan det siges at markedet, her forstås den unge generation, er blevet styrende for hvad man må vise frem af sig selv, og det er ikke længere acceptabelt at være enkeltstående og enestående. (Pedersen, O.K. 2011:32)

Hertil ses det i citatet at det opleves at de unge spejler sig meget i hinanden. I denne forstand, finder jeg det interessant at se på Hartmut Rosas beskrivelse af drivhjulene i den sociale acceleration. Her beskriver Rosa hvordan præstationer er tæt forbundet med den

mængde arbejde, man som individ kan udfører inden for en given tidsperiode. Kan man hertil opnå en forøgelse af det Rosa kalder arbejde per tidsenhed er dette lig med en opnåelse af konkurrencefordele. Dog er dette ikke tilfælde hvis alle andre opnår den samme forøgelse, hertil vil der opstå en stilstand eller fastholdelse af ens tidligere position. (Rosa, H 2013: 35) I denne forstand, kan det tænkes at denne spejling de unge udfører i forhold til hinanden, har noget at gøre med denne opnåelse af konkurrencefordele. For at de unge, kan præstere til perfektion, er de nødsaget til at have en ide om hvilken position deres venner og bekendte besidder i kampen om konkurrencefordele, for på den måde at kunne forsøge at forøge deres evner og maksimere sig selv for igen at opnå nye konkurrencemæssige fordele.

Som det ses i både Pedersens og Rosas teori, er de unge styret af en konkurrencementalitet og hertil gør de et ihærdigt forsøg på at præstere perfekt og hertil forøge deres tids allokation for enten at kunne følge med de andre eller for at opnå konkurrencemæssige fordele over deres venner og bekendte. Samtidigt er de unge styret af det såkaldte markedet, i denne forstand manifestere dette sig som den ungdomsgeneration som de er en del af, som sætter standarden for tempoet i livet og hertil også hvad der skal deles på de sociale medier og hvordan man som individ helst skal fremstå.

“... at de på de sociale platforme kan designe sine liv på en måde der kan være rigtig svær at opretholde og leve op til i virkeligheden” (jf. informant 3)

I rapporten “åben og rolig” fortæller gymnasieeleverne, hvordan de sociale medier kan stresse en, hvis de ser andres sociale aktivitet, mens man selv sidder derhjemme med næsen begravet ned i lektierne. En udfordring mange af de unge oplever, er hvordan de sociale medier præsenterer et socialt liv, som eleverne har behov for at indgå i. Der ses en kontrast og konkurrence mellem deres behov for at være social i deres fritid og et ønske om at kunne klare sig godt i gymnasiet. (Nielsen A.M. & Lagermann L.C. 2017)

Ser man på denne problemstilling i forhold til Anders Petersens teori om præstationssamfundet, ses det at der her lægges op til at optagelsen i

præstationssamfundets inderkreds kræver indoptagelse af særlige idealer og at man besidder bestemte færdigheder og kompetencer. Hertil er præstationssamfundet i høj grad styret af normer og regel og opretholdelse af disse er en vigtig del af at kunne være en god deltager i præstationssamfundet. Derfor kan man argumentere for at de unge udnytter de sociale platformers mulighed for at designe sit eget liv, så det passer ind i de normer og regler som præstationssamfundet forudsætter. Hvis ikke man kan leve op til den standard der fremlægges af præstationssamfundet, hvorfor så ikke lyve sig til dette, og her er de sociale medier et godt redskab. Der er ikke nogen der kan se længere end det som bliver lagt op på din profil, så hvis du kun lægger det perfekte op her, så vil du for samfundet fremstå som perfekt.

Rosa fortæller hvordan den teknologiske acceleration har haft en uhyre stor indvirkning på den sociale virkelighed og hertil hvordan det sociale samvær blandt de unge konstrueres. Navnlige har den teknologiske acceleration fuldstændigt transformeret samfundets tid og rum regime og har derfor også ændret på den perception og organisation af rum og tid som er til stede i samfundslivet. (Rosa, H 2013: 21) Som følge af denne teknologiske udvikling er det nu muligt for individerne på en vis måde at være flere steder på en gang, og hertil "løse" flere opgaver og på den måde eliminere den tidsnød som de før har haft. Hertil viser denne ændring i det sociale samvær og i den sociale virkelighed sig i undersøgelsen om åben og rolig, hvortil det ses at de unge på sin vis ikke kan slippe væk fra det sociale samvær i situationer hvor de har brug for at fordybe sig i andre opgaver, og dette medfører en stress hos de unge for at kunne nå det hele.

Set ud fra både Rosas og Petersens teori, ses det at den teknologiske acceleration og udvikling har haft en enorm indvirkning på de unge gymnasieelever, som både kan anses for at være positiv og negativ, set ud fra samfundets og de unges perspektiv. De unge har ikke mulighed for at slippe væk fra den konstante strøm af informationer om deres sociale omgangskreds og samtidigt benytter de unge sig af de sociale medier til at skjule deres problemer for omverdenen og skaber sig hertil et socialt medie liv. Hertil giver den teknologiske acceleration individerne mulighed for at forøge deres tempo hvilke for samfundet anses for positivt, da dette styrker den konkurrenceevne samfundet besidder og skaber et samfund af effektive individer som løser flere opgaver på kortere tid. Dog kan

det også have svære konsekvenser for samfundet, når unge vælger kun at udstille deres perfekte præstationer, og dermed gemmer på deres problemer, som de derfor ikke får arbejdet med.

Gennem nærværende afsnit er det klart at se at konkurrencestatens og de sociale mediers påvirkning på de unge ikke kan adskilles. Når man skal undersøge hvilke faktorer der har haft en påvirkning på gymnasieelevers stress, er det vanskeligt at kun fokusere på konkurrencestaten eller kun at fokusere på de sociale medier. I min forstand har disse to faktorer hver især en påvirkning på de unge, samtidigt med at den ene forstærker den anden. Uden konkurrencestatens indtog i samfundet og hertil indlejringen af den beskrevne konkurrencementalitet, ville de sociale medier have set markant anderledes ud. Hertil er det også tilfældet hvis ikke de sociale medier havde været til stede, ville det have været markant vanskeligere for de unge at sammenligne sig med andre i samme grad som det ses at de gør i vores senmoderne samfund. Dermed kan man med sikkerhed sige at, konkurrencestaten og den teknologiske udvikling så at sige går hånd i hånd og at den ene ville have set anderledes ud uden den anden.

Kapitel 5 - Analyse 2

Som vist gennem del 1 af analysen, ligger der et stort problem i at de unge, føler sig presset i flere aspekter af deres liv, og at samfundsudviklingen som det senmoderne samfund har gennemgået, har medført faktorer som kan ligge til grund for dette pres. Her tænkes der især på den konkurrence der er indbyrdes mellem de unge samt den frygt for skuffelse det ses at de unge har for ikke at kunne følge med i udviklingen. Jeg vil gennem nærværende afsnit, se på hvordan problemstillingen kommer til udtryk i det sociale arbejde, og hertil hvordan det sociale arbejde, kan arbejde med problemstillingen i praksis. Med det in mente, vil jeg gennem nærværende afsnit, supplere mit teoretiske grundlag, med Axel Honneths anerkendelsesteori, og holde teorien op imod min indsamlede empiri. Derudover vil jeg i dette afsnit også inddrage Rasmus Willigs teori om selvrealisering og opbyggelsen af et resilient selv. Jeg har valgt at inddrage disse to teorier, for at få en dybere forståelse af hvordan man kan strukturere det sociale arbejde, så det bedst muligt kan støtte de unge gennem denne samfundsudvikling og hertil forsøge

at minimere det pres som de oplever i deres hverdag. Jeg vil til at starte med redegøre for de metoder Headspace gør brug af for derefter at undersøge hvordan disse passer sammen med de fund jeg gør mig gennem analysen, for igen at se hvordan det socialarbejder skal struktureres. Disse metoder vil inddrages gennem hele analysen.

Headspace-metode

I nærværende afsnit vil jeg præsentere Headspaces metodiske struktur i arbejdet med de unge samt beskrive hvordan disse metoder, kan benyttes i forhold til det arbejde som er beskrevet i afsnittet ovenfor. Jeg vil gennem afsnittet redegøre for de metoder som Headspace benytter sig af, og redegøre for hvordan Headspace benytter disse metoder til at genopbygge den anerkendelse som de unge føler at de mangler i de forskellige sfære. Mit sigte med nærværende afsnit er at give læseren et dybere indblik i Headspaces arbejde i praksis, samt at give en forståelse for hvordan Headspace allerede arbejder på at afhjælpe de unges problematikker.

Jeg vil starte med at præsentere Headspace-metoden, som jeg har fået tilsendt.

Presse og Kommunikationskonsulent fra Headspace fortæller:

“Men grundessensen der er jo Headspace-metoden vi hviler på (...) i forhold til medarbejdere og de unge og det er dem vi skal tage udgangspunkt i.” (jf. informant 1)

Det metodiske arbejde som Headspace arbejder ud fra, er et ufravigeligt princip, hvor man går efter de unges egne ønsker og behov. Der bliver arbejdet ud fra den sundhedsfremmende metode “Du bestemmer” som er en metode der er udviklet på baggrund af forskellige teorier.

Den social kognitive model er den bærerende model indenfor metoden, den kombinerer personlige/psykologiske og sociologiske elementer som er værdifulde for deres adfærd. (jf. bilag) Den social kognitive teori, startede i 1960’erne som den sociale læringsteori og blev skabt af Albert Bandura. Den social kognitive teori bygger på at læring opstår i kontekst med en dynamisk og gensidig interaktion med andre personer, miljøer eller adfærd. Den

social kognitive teori er optaget af de interne og eksterne faktorer som styrker det sociale aspekt. Der lægges et fokus på den unikke måde hvorpå individer tillære sig og bevarer bestemte adfærdsmønstre og medregner de sociale miljøer hvor individet viser denne adfærd. Teorien tager højde for individet tidligere oplevelser som der menes har en betydning for hvordan individets handlinger vil udforme sig. Disse tidligere oplevelser i individets liv er med til at påvirke om et individ har et bestemt handlingsmønster og forklare individets begrundelse for at have disse handlemønstre. (bu.edu)

Self-efficacy er et af de kernebegreber, som findes i modellen. Det var Albert Bandura som udviklede teorien self-efficacy. Han var optaget af at øge individets tro på at kunne mestre forskellige situationer og hændelser. (Ottesdal, S og Hutchinson, G 2006: 156)

Self-efficacy er på den måde et tanke- og handlederskab. Det er ikke de faktiske evner, men derimod tankerne om og troen på, hvordan man skal gøre brug af de evner man besidder, det bliver det afgørende. I takt med at self-efficacy hos et individ stiger, jo større bliver individet tro og forventninger til, at kunne mestre opgaver og det bliver nemmere for individet at kaste sig ud i opgaver som ellers virkede uoverkommelige. (ibid: 157) Det endelige formål med denne metode er at de unge får en egen forståelse for hvad de betegner som et godt ungdomsliv og hertil drager konsekvensen af dette. Dette indebærer at hver enkelte af de unge, reflektere over hvordan de ville få det godt og hertil beslutter sig for hvad de vil gøre for at opnå dette.(jf. bilag)

Den sidste metode jeg vil beskrive, som Headspace gør brug af i deres daglige arbejde, er den narrative tilgang.

“...det er et metodefrit tilbud, så vi må praktisere den metode vi ved i samtaler, men at vi bundler rigtig meget i det narrative del af felter.” (jf. informant 2)

Et narrativt kan anses på to forskellige måder. For det første én diskursiv form og én type diskurs som indeholder begivenheder og oplevelser over tid, og for det andet som noget der indeholde en pointe. I en hverdagsfortælling dækker et narrativ over at den som fortæller sammenkobler en række begivenheder i en sekvens som har en betydning for en fremtidig handling og for de meninger som fortælleren ønsker at lytteren skal få ud af historien. De begivenheder som der fortælles om i en narrativ fortælling er så at sige

udvalgte, selekteret, organiseret, forbundet og er for fortælleren meningsfuldt for det publikum som lytter til fortællingen. (Glintborg, C og Berger, N.P 2018: 6)

Unge selvrealisering

For at kunne besvare anden del af min problemformulering, fandt jeg det nødvendigt først at konkretisere hvilke problemstillinger de unge har samt hvad de muligvis mangler for at kunne følge med i den udvikling der ses i det senmoderne samfund. Som det ses flere steder gennem nærværende projekt, oplever socialarbejderne at der er opstået en tendens til at de unge spejler sig meget i hinanden.

“...vi har en stor erfaring i at de unge spejler sig rigtig meget i hinanden.” (jf. informant 2)

Det ses at gennem en analyse af mit teoretiske og empiriske grundlag er jeg kommet frem til at de unge i det senmoderne samfund er underlagt nye normer og nye sociale regler som de skal forholde sig til, samt at de skal agere under den konkurrence og konstante usikkerhed som individet skal manøvre i og forsøge at realisere det selvrealiserings krav som konkurrencestaten opsætter. Derudover ses det at det ikke længere kun er stressen der fylder, men hertil den livsstil eller livsform, hvor de unge hele tiden forsøger at være det perfekte menneske og opnå den højeste succes i livet.

Anders Petersen benytter sig i sin bog af Rasmus Willigs opfattelse af selvrealisering og opbygningen af det resiliente individ, hvorfor jeg har valgt at benytte mig af dette. Ifølge Rasmus Willig, er opbygningen af det resiliente individ et individuelt anliggende, og derfor ikke et kollektivt projekt. Dog mener Willig at denne process resultere i et afpolitiseret individ, som kun kan underkaste sig de aktuelle og fremtidige dominans- og magtforhold. Jeg er i den forstand enig med både Anders Petersen og Rasmus Willig, i og med at det ses at unge ikke selv har evne til at opbygge en resiliens overfor samfundets konstante påvirkning. Som det ses i tidligere citater, underkaster de unge sig den dominerende tendens der er i samfundet, ved konstant at konkurrere og sammenligne sig med sine venner og bekendte og dermed hele tiden søge efter at højne sig selv.

Den private sfære

Axel Honneth beskriver, at for at opnå en fyldestgørende anerkendelses følelse skal individet opnå anerkendelse i alle 3 sfære. Det er igennem denne anerkendelse at individet formår at opbygge sig en veltilpasset identitet. I undersøgelsen om Åben og Rolig, beskrives det hvordan særligt de unge med stress-symptomer ønsker at deres forældre skal forstå hvordan de har det og hertil anerkende dem i at der stilles mange krav til dem i gymnasiet. Dog ses det også at de unge ikke selv fortæller deres forældre om den situation de står i, da de opfatter dette som et tegn på svaghed, og de unge har ikke tillid til at deres forældre kan sætte sig ind i deres situation. Der er en tendens til at mange forældre tror at ungdommen i gymnasiet har det let og sjovt og de kan ikke sættes sig ind i hvor udmattende og stressbetonet gymnasietiden i virkeligheden er for de unge. (edu.aau.dk) Hertil fortæller medarbejder fra Headspace også om dette pres fra forældrene:

“... i dag er en større forventning til at man skal klare sig godt på flere områder (...)Det virker til at skabe et pres hos mange unge, der ikke kan følge med i de mange forventninger der stilles af dem selv, deres familier og som jeg oplever er en del af ungdomskulturen i Gentofte kommune i dag.” (Jf. informant 2)

Som det ses i Axel Honneths anerkendelses teori, bygger den private sfære på individets nære relationer her i blandt relationen mellem forældre og den unge. Når man oplever anerkendelse i denne sfære opnår man en balance mellem autonomi og følelsesmæssig tilknytning som hertil opbygger selvtillid og en positiv selvrealisering. Samtidigt giver anerkendelse i denne sfære handlekraft, kommunikationsevner og en evne til at indgå i nære fællesskaber. (Honneth, A 2005:17)

“Jeg har bygget sådan en facade op som gør, at jeg skal på en måde tilfredsstille vennerne og vise den der PÅ side hele tiden, så ja (...) og også være med sådan med alt hvad der sker rundt omkring vennerne. Så leve sådan et dobbeltliv på en måde, så jeg kan være virkelig træt indvendig, men udadvendt så kan jeg meget sådan være frisk og ja, være den de andre gerne vil være.” (edu.aau.dk)

Anders Petersen beskriver i denne forstand hvordan præstationsindividet ikke bør have foden på bremsen, men nærmere have foden på speederen. Kun på denne måde kan individet opbygge sig selv og dertil undgå at blive overhalet af andre. For at dette kan lade sig gøre må individet forsøge at forstumme den ydre kritik. Den indre kritik derimod, er en indlejret del af individet, og fungerer som en drivkraft for individet (Petersen, A 2016: 90-91). Gennem citatet og ud fra Petersens teori, kan det ses at de unge muligvis selv er med til at nedbryde den anerkendelse der er at finde i den private sfære, da de drives af en indre kritik og hertil, som det indikeres i citatet, ikke deler deres problemer med deres nære netværk og at disse derfor ikke har en chance for at vide at de unge har problemer.

Sammenholdt med Honneths teori, kan det menes at de unge her mister evnen til at opnå den handlekraft og selvrealisering som anerkendelse i den private sfære opbygger. Ser man på dette i forhold til Rasmus Willigs teori om selvrealisering og resiliens, kan dette være med til at forklare hvorfor de unge fremstår som afpolitiserede individer og hvorfor de vælger at gå med på de magt og dominansforhold som er til stede i samfundet. Hertil ses der et dobbeltsidet problem i dette, da de unge ikke oplever en fyldestgørende anerkendelse i den private sfære, og derfor kan de føle at de ikke har nogen at gå til med deres problemer, og at det ses at forældrene ikke har indsigt i hvor mange krav deres stilles de unge gennem deres gymnasietid, og på den måde ikke har en oplevelse af at de unge burde være stressede.

Alt dette taget i betragtning, er det relevant at se på hvordan en organisation som Headspace, ud fra de problematikker jeg gennem nærværende afsnit er kommet frem til at de unge døjer med, kan strukturere deres arbejde for at kunne afhjælpe disse problematikker. Det er vigtigt at Headspace her forsøger at få inddraget forældrene, og de unges nære netværk, i de unges problemstillinger, for at de unge på den måde kan få en følelse af at der faktisk er nogle som kender til deres problemer, og måske forstår dem bedre. Det ses i afdelinger af Headspace at forældrene allerede engagerer sig i at hjælpe deres unge:

“...forældrene, de meget gerne vil være engageret og på mange måder rigtig gerne vil hjælpe deres børn, og det er meget beundringsværdigt” (jf. informant 2)

Det er her at Headspace har mulighed for at bruge forældrene på en sådan måde, at vise de unge at forældrene anerkender deres problematikker og forsøger at hjælpe dem igennem disse. Samtidigt arbejder Headspace også med at “uddanne” forældrene til at blive bedre til at forstå de unge, og hertil blive bedre til at støtte dem gennem deres vanskeligheder. Samtidigt med dette er det vigtigt at Headspace arbejder sammen med forældrene og de unges nære netværk på at vise de unge at det er i orden at dele sine problemer med dem uden der er nogen som dømmer dem. Dette er vigtigt da jeg gennem nærværende afsnit er kommet frem til at de unge ikke deler deres problemer og derfor har forældrene og de nære netværk ikke en chance for at vide at de unge har problemer. Ved at uddanne forældrene til at bedre at kunne sætte sig ind i de unges problemstillinger, kan Headspace være med til at opbygge den manglende anerkendelse i den private sfære og på den måde give de unge følelsen af støtte i privatlivet. Som det ses i ovenstående afsnit, er en anerkendelse i den private sfære essentiel for at den unge kan opbygge sig den nødvendige resiliens overfor samfundets konstante påvirkning. Heri kan også vigtigheden af det opsøgende arbejde Headspace udfører på skoler rundt i landet ses. Som det ses jf. afsnittet om valg af case, tager medarbejdere fra Headspace ud på skoler og holder oplæg om de problematikker de møder på de lokale Headspaces samt de problematikker som de unge på skolerne selv fremlægger. Disse oplæg kan være med til at Headspace kan arbejde på at afstigmatisere de problematikker som de unge dør med, og åbne op for at de unges nære netværk, her tænkes deres venner i gymnasiet, for indsigt i hvad de dør med, og der kan her opstå en åben samtale omkring de forskellige vanskeligheder de unge møder i deres hverdag.

“Afhængig af hvilken type samtale det er, og problematik det er og afhængig af hvilken forældre det er, så er det at vi kan invitere forældre ind i rummet eller ud af rummet.” (jf. informant 2)

Det ses her at Headspace allerede er opmærksom på vigtigheden af at inddrage de unges nære relationer, i arbejdet med deres problemstillinger. Samtidigt ses det jf. tidligere afsnit,

at Headspace benytter sig af den social kognitive model, som i netop denne problemstilling, kan være relevant at benytte, da denne fokuserer på interne og eksterne påvirkninger på den unge, samt at den inddrager den unges tidligere oplevelser som kan være en forklaring på deres nuværende handlemønstre. Her kan man med modellen som redskab se på hvordan de unges tidligere oplevelser har påvirket dem i deres nuværende problemstilling, f.eks. kan det være at deres forældre er meget karriereminded, at de før har oplevet succes med at stræbe efter præstationer eller måske at de har oplevet nederlag ved at dele deres problematikker med andre. Dette er noget som jeg også finder rigtig relevant og som kunne være et område hvor Headspace skal fortsætte og muligvis udvikling på, da det er vigtigt for de unge at de har nogle som kan sætte sig ind i deres problemstillinger og kan give dem den relevante støtte gennem disse.

Den retslige sfære

Hvis man ændre fokuset og ser på den retslige sfære som Honneth beskriver i hans teori, ses det at denne bygger på at individerne i samfundet, skal have en følelse af at de er ligeværdige med de andre i samfundet og dertil er en del af det omgivende samfund på lige fod med alle. Under velfærdsstaten, kunne det ses at dette var et område som der blev fokuseret meget på, og at det var velfærdsstatens sigte at sørge for at alle borgere i samfundet, uanset baggrund, uddannelse osv. var lige i samfundets øjne. Med indtoget af konkurrencestaten, kunne det ses at dette sigte skiftede på nogle områder, og at der nu i højere grad blev lagt vægt på individernes arbejdsstillinger, uddannelsesbaggrund osv. når der skulle ses på hvor succesfuld man var i samfundet øjne. I konkurrencestatens øjne, er det som vægte højest for at være en aktiv del af samfundet, at man som individ er i arbejde. Dette ses også på uddannelsesområdet, hvor der, som beskrevet tidligere i projektet, gennemføres reformer, som har til formål at sørge for at de unge kommer hurtigere igennem deres studie og samtidigt at uddannelserne har den højst mulige faglighed. Altså at der uddannes hurtigere og uddannes til videre uddannelse eller direkte arbejde. Samtidigt ses det også på de gymnasiale uddannelser, at selv lærerne, fokuserer det meste af deres tid på de dygtige i klassen, og hertil har tendens til at overse dem som faktisk har brug for hjælp. På den måde kan det siges at hvis man som individ ikke kan

opretholde det sigte som konkurrencestaten opsætter, kan man som Honneth beskriver det opleve en nægtelse af rettigheder. Individet oplever så at sige et tab af rettigheder, som kan have en negativ påvirkning på individets sociale integration og efterlade individet med en følelse af diskrimination. Dette kan i sidste ende resultere i at individets selvagtelse bliver nedbrudt. (Høilund, P og Juul, S 2015: 28). På den måde kan man sige at de unge som ikke ses som dygtige nok af lærerne og derfor ikke får den fornødne hjælp og fokus, nægtes rettigheden til at udvikle sig og blive bedre. Dette medfører at de unge ikke kan følge med i konkurrencestatens krav om at maksimere sig selv, og på den måde nægtes de rettigheden til at være et fuldblyndet medlem af samfundet.

I undersøgelsen åben og rolig, beskrives det hvordan eleverne forsøger at leve op til alle krav, og i den bestræbelse får lærernes og kammeraternes vurdering af succes betydning for hvordan de oplever sig selv og deres handlinger som værdifulde. (edu.au.dk) I samme forstand ses det her at der kan ligge en tendens til at lærerne kun ser de dygtige i klassen, og at dem som har svært ved at klare sig derfor ikke får den fornødne hjælp. I den svenske forskningsartikel Gymnasieelevers oplevda stress - Och hur den påverkas av relationen till lärarna, fortæller en af informanter hvordan skiftet til gymnasiet har en påvirkning på den hjælp som tilbydes de unge:

“Jag fick mer hjälp på högstadiet som gjorde att det blev lättare, och nu på gymnasiet är det liksom en själv hela tiden. Man får inte direkt nån hjälp. (Kullgren, C, 2017: 14)”

Som Honneth beskriver det i sin anerkendelsesteori, kan konsekvensen af en ufyldstgørende anerkendelse i den retslige sfære, være at individet ikke har mulighed for at opnå en tilfredsstillende selvagtelse. Hertil kan det ses at de unge når de ikke føler at de opnår den rette anerkendelse fra deres lærere, og fra samfundet som helhed, har svært ved at kunne se at deres evne og handlinger er værdifulde og på den måde, kan dette skabe et dårligt billede af dem selv.

I samme forstand beskriver Hartmut Rosa følelsen af fremmedgørelse, som skabes af den sociale acceleration, og hvordan denne risikerer at stå i vejen for menneskets mulighed for at kunne opnå det gode liv. Ifølge Rosa er modpolen til fremmedgørelse en anerkendende dagsorden, og uden dette normative standpunkt mener han, at mennesket vil lide og ikke

have mulighed for at opnå et godt liv (Rosa, H 2013: 13). Hertil kan man tage fat i Rosa beskrivelse af den såkaldte fremmedgørelse over for egne handlinger. Rosa beskriver heri hvordan den sociale acceleration har forårsaget at individer i det senmoderne samfund ikke længere "føler sig hjemme" i nogle handlinger, og at de konstant skal forholde sig til noget nyt og derfor aldrig oplever en fordybelse i det som de foretager sig. I denne teori, benytter Rosa sig af et godt eksempel, med en ung mand som skal vælge hvilken uddannelse han skal tage, men ikke har den fornødne tid eller overskud til at sætte sig 100 procent ind i dette og derved starter noget halvt. Samtidigt beskriver Rosa også fremmedgørelse som "ikke rigtig ønske at gøre noget, selvom vi som individer handler ud fra fri vilje". (Ibid: 101-102) I denne forstand er jeg optaget af om gymnasieeleverne føler en fremmedgørelse over for deres egne handlinger, i den forstand at de ikke føler de opnår en fyldestgørende anerkendelse fra deres lærere og hertil kun føler at de gør et halvt stykke arbejde i forhold til deres uddannelse.

Hertil ses det at Headspace for sin vis allerede er igang med at arbejde på denne problemstilling. En af de områder hvor Headspace arbejder på at genoprette anerkendelse i den retslige sfære, er på et område som jeg også finder utroligt vigtigt. Det ses at de unge jagter anerkendelse fra deres lærere i gymnasiet og hertil at de ikke føler at de får denne fyldestgørende, med mindre de er den bedste i klassen. Her ses det i Headspace at de arbejder på at give de fagpersoner som omgås de unge en indsigt i de problematikker de unge kæmper med:

"så er han udegående medarbejder, hvor det er at han laver oplæg på skoler, til fagpersoner, og på andre måder prøver at formidle budskabet om Headspace" (jf. informant 2)

På den måde laver Headspace meget opsøgende arbejde, og tager ud på skolerne og tager fat om de problemer der kan være netop nu. Her forsøger de at videregive et budskab om netop denne problematik, om det så er kampen om høje karaktere, kærestesorger eller forældrenes skilsmisse. På den måde giver de, de unge mulighed for at snakke indbyrdes om dette, samtidigt med at deres lærere også får en ide om hvilke problemer de unge går og gemmer på.

“Det han gør, det er at han tager kontakt til skolerne også spørger han om, er der noget der rører jeres unge specielt lige nu. Også bare vi igen, vi kan se alle dem vi får ind i huset, men så kan der også være almene problematikker på en skole f.eks. også siger lærerne, jamen vi har oplevet rigtig mange unge der har problemer med X også taler vi ham ind i det, men uanset hvad går han altid ud at spørger, hvad er vigtigt for jer lige nu, hvor ser i jer selv, og prøver at gøre det så interaktiv for dem som overhoved muligt.” (jf. informant 2)

Ud over dette opsøgende arbejde på skolerne arbejder Headspace også på at skabe og opretholde kontakt til deres forskellige samarbejdspartnere, for at der på den måde kan være en kontinuitet i de unges forløb, og hjælpe dem med at holde det nødvendige overblik gennem dette forløb.

“...det f.eks en medarbejder (red) går ud og understøtter, hvor det er at han går ud og tager fat i de forskellige samarbejdspartnere der er i kommunen, og siger at vi skal have noget med jer og vi skal finde ud af hvordan vi bedst muligt kan samarbejde.” (jf. informant 2)

Som flere har beskrevet, heriblandt Rasmus Willig, er opbyggelsen af en resiliens, i det senmoderne samfund, blevet individets eget ansvar. Dog mener Willig at dette medfører at individerne vil blive afpolariseret og hertil underkaste sig magt og dominansforhold. (Petersen, A 2016: 101) Hertil ses det at Headspace så at sige arbejder på at gøre opbyggelsen af en individuel resiliens til en samfundsmæssig opgave, ved at give fagpersonerne som omgås de unge, indsigt i hvilke problemstillinger de kæmper med og samtidigt give dem indsigt i hvordan de kan hjælpe de unge ud af disse problemstillinger og muligvis forebygge fremtidige problemstillinger.

Igennem denne process er det vigtigt at Headspace forholder sig til det sociale arbejdes overordnede idealer, som jf. afsnittet valg af case, er at søge at give alle lige rettigheder og ligeværd i samfundet. Det er her vigtigt at Headspace i dette opsøgende arbejde de foretager sig, holder dette overordnede ideal in mente, og hertil arbejder på at de retslige

instanser og heri de samfundsmæssige institutioner, tager hånd om de unge som ikke kan følge med i den udvikling som er beskrevet gennem nærværende speciale, og hertil sørger for at disse unge, får en følelse af at de har samme rettigheder og samme værd som de unge som ikke oplever problemer gennem deres gymnasietid.

Headspace beskriver selv at en af deres vigtigste opgaver, er at afstigmatisere de sociale konventioner der er i forhold til psykisk sårbarhed og hertil hvad man må og ikke må snakke om i denne sammenhæng. Samtidig forsøger de også at afstigmatisere hvad Headspace er, for på den måde at sørge for at de unge er klar over at Headspace er et sted hvor man kan komme og snakke med nogen om lige hvad man har brug for uden at det behøves at være noget voldsomt. For på den måde at legitimere Headspace overfor de unge, og ikke blive et behandlingssted, for som de selv siger, så er der ikke nogle der vil komme til dem.

Her benytter Headspace sig af metoden Self-Efficacy som bygger på at de unge skal realisere sine egne problematikker og hertil få indsigt i hvordan de kan arbejde med at mindske disse problematikker. Både i Headspaces oplæg på skolerne, men også i det daglige arbejde i de forskellige Headspaces, arbejder medarbejderne på at de unge skal fortælle om deres problemer og hertil dykke dybere ned i hvad det er deres egentlige problem er, for herefter at finde frem til hvordan de kan strukturere deres tilværelse på en sådan måde at de kan arbejde konstruktivt med at løse deres problematikker.

Den solidariske sfære

Igennem den tidligere analyse, er jeg kommet frem til at de unge spendere deres tid på at konkurrere indbyrdes, i stedet for at anerkende hinanden for de evner de besidder. De unge fokuserer ikke på hvilken unikke evner deres venner besidder, men derimod lægges fokuset på de præstationer man som menneske kan opnå. Hertil beskriver medarbejder fra Headspace hvordan de unge forsøger at opnå anerkendelse:

“...det er i forhold til at klare sig godt, og se godt ud udadtil. Og det er ikke nødvendigvis kun skole, men det kan være i forhold til hvor mange venner man har, i forhold til hvad for

noget tøj man går i. Om man kan købe et bor til 10.000 kr i løbet af weekenden til en fest, det er sådan nogle ting. Så det er præstation på rigtig mange flader. “ (jf. informant 2)

Hertil beskriver Anders Petersen hvordan præstation er blevet en primær social kompetence og også et grundlæggende socialiserings parameter. På den måde skal individet, for at være aktiv medlem af samfundet, indordne sig efter præstationens logikker. Denne process kræver at individet indoptager sig særlige idealer og tillærer sig bestemte færdigheder for at kunne “passe ind” i det senmoderne samfund. (Petersen, A 2016: 62) Dette ses igennem min empiri og forskning, at de unge så at sige, skal præstere for at de opfattes som fuldbgyrdige medlemmer af samfundet og at de på sin vis ses på, som forkerte hvis ikke de præsterer efter samfundets regelsæt. På den måde opnår de unge ikke den anerkendelse for deres livsstil og levemåde, som er en essentiel del af anerkendelse i den solidariske sfære, da de på en måde tvinges til at indordne sig den levemåde som konkurrencestaten fordre dem at optage. (Høilund, P og Juul, S 2015: 27)

Honneth beskriver anerkendelse i den solidariske sfære, som anerkendelse for de faktiske evne og værdier man som individ besidder. Hertil ligger anerkendelse for ens livsstil og levemåde. På den måde kan man sige at det er anerkendelse for at man i specifikke grupper er noget værd og besidder evne og værdier som kan give nytte til gruppen. I den solidariske sfære kan der opstå det som Honneth kalder nedværdigelse af livsformer, som han beskriver som at et individs livsform nedværdiges og tilskrives en lavere social rang frem for at blive accepteret eller anerkendt. Denne form for krænkelse kan i sidste ende medføre at individet mister sit selvværd og dertil mister det positive syn på sig selv. Som det ses i citatet og i store dele af del 1 af analysen, er de unge konstant på jagt efter en prestigemæssig fordel. Denne jagt, breder sig langt ud over prestige inden for arbejde eller uddannelse, og har derfor vundet sit indtog i stort set alle aspekter af de unges tilværelse. Denne tendens til prestige, har udviklet sig til en konkurrencemæssig kamp hos de unge, hvor det at være medlem af en gruppe, ikke længere er ensbetydende med at de bliver anerkendt for deres evner og værdier, men snarere at de konstant skal kæmpe om at vise sig frem og opnå prestige.

Også i arbejdet med at genoprette anerkendelse i den solidariske sfære ses det at Headspace allerede sætter ressourcer af til at arbejde på dette. Headspace arbejder ud fra flere forskellige metoder, men jeg fandt gennem mit interview at de medarbejdere jeg interviewede som udgangspunkt benyttede sig af den narrative tilgang til de unge:

“Det er et metodefrit tilbud, så vi må praktisere den metode vi ved i de samtaler, men at vi bunder rigtig meget i at i det narrative del af feltet, vi er jo ikke behandlig og det er hele den der grænse vi går i mellem og være. Vi er mellem en ven og en behandler. Og inden heri der er det svært at lave en metode som fungerer til alle unge og det er også derfor at vi har metode frihed” (jf. informant 2)

Gennem citatet ses det at Headspace arbejder på at stå et sted mellem en ven og en behandler og på den måde, kan de være med til at genoprette de unges anerkendelse i den solidariske sfære. Dette er ikke deres nære relationer, eller de retslige institutioner de møder i deres dagligdag, men nogle som de kan snakke med uden at der er nogle prædefinerede roller, og dette er vigtigt for de unge, når de kæmper med problemstillinger. Her arbejder Headspace på at give de unge en realisering af deres problemer og give dem værktøjer til at kunne formidle disse ud til andre.

“Og ikke nødvendigvis i behandlingssammenhæng, men i forhold til at give den unge et sprog på nogle af de ting som de kommer ind med og kan være meget uoverskuelige og som kan være svært at forklare det for folk.” (jf. informant 2)

Som det også fremgår af forrige citat, arbejder Headspace ud fra et metode frit perspektiv i arbejdet med de unge. Dette er medarbejderne meget fokuseret på at gøre, da de føler at det giver mulighed for at møde den unge der hvor den unge er og engagere sig bedre i samtalen. Det handler meget om at lytte og ikke komme med alt for mange råd, men hertil opfange de kontekster den unge kommer med og forsøge at udbygge disse for på den måde at komme længere ind i de problemstillinger som den unge kunne have. Headspace er også meget opmærksomme på at oprette tilbud til de unge, som henvender sig til de unge med de problemstillinger som de kommer til Headspace med.

F.eks. fortæller medarbejder fra Headspace om et tilbud som er rette mod unge som har præstationspres:

“jeg har f.eks. opstartet et mindfulness hold, fordi det har været lidt sådan ja, de unge har meget præstationsangst og de er meget stresset og sådan noget, også kan vi tilbyde sådan noget til de unge hvor det er et gratis tilbud, hvor de ikke skal melde sig til, for igen at fjerne den her stress” (jf. informant 3)

På den måde har Headspace også mulighed for, at give de unge muligheden for at deltage i et tilbud, uden at de tvinges til at komme og være der, men måske indse at de ville have godt af det, samtidigt med at disse tilbud giver medarbejderne mulighed for at give de unge en anerkendelse for at de møder op i disse tilbud og forsøger at komme ud af deres problemstilling. På den måde har den unge mulighed for at arbejde sig op i sit eget tempo, og derved kan Headspace være med til bryde, denne konkurrencementalitet og de sociale normer og regler som de unge gennem konkurrencestaten har indlært sig, ved at have tilbud uden nogle prædefinerede regler.

“altså bare det at tilbuddet er der, og det tror jeg ligesom er vigtig at vi har noget der ikke er kontinuerligt, så de ved noget at det er noget jeg ikke skal, jeg gør det kun for min egen skyld og også give dem, det lyder måske forkert at sige, ros for det, men virkelig anerkende hvor svært det er nogengange og investere den tid.” (jf. informant 3)

Gennem nærværende speciale, er jeg nødsaget til at være enig med Rasmus Willig i hans beskrivelse af “de nye sygdomme” som den forøgede mulighed for selvrealisering har bragt med sig. I et konstant omskifteligt samfund, har individerne ikke en reel chance for at kunne følge med i det selvrealiserings krav som fornyes med en øget hastighed. (Østergaard, M og Willig, R. 2005: 15) De unge, skal konstant forholde sig til nye krav for at være aktivt medlem af samfundet. Man skal som ung, være god i skolen, have mange venner, have det rigtige tøj osv. Dette kan for de unge godt være svært at indfri, og i sig selv være en enorm stressfaktor. Hertil finder jeg Headspaces arbejde yderst relevant, da de gennem de metoder de benytter sig af, kan hjælpe de unge til at realisere deres egne problemer og hertil hvordan de kan arbejde med disse problemstillinger. Samtidigt giver

Headspaces metoder mulighed for at de kan hjælpe de unge til at sætte grænser over for de ydre påvirkninger og lærer de unge at mærke sig selv. I denne problemstilling finder jeg Headspaces arbejde med den narrative tilgang yderst hensigtsmæssigt. Den narrative tilgang bygger, jf. tidligere afsnit, på at give den unge plads til at fortælle om det som de finder vigtigt i forhold til de problemer de oplever og hertil holder lytteren sig forholdsvis passiv og spørger ind til ting som lytteren føler er spændende at udforske. På den måde kan denne metode bruges konstruktivt til at genoprette anerkendelse i den solidariske sfære, ved at de unge møder nogen som lytter på dem uden at være dømmende, og hertil lader den unge selv styre hvad der skal fortælles. Derudover er det her vigtigt at Headspace holder sig for øje at benytte sig af den social kognitive model som også fremgår som en del af deres overordnede strategi. Gennem brugen af denne model, kan Headspace få en dybere forklaring på de unges handlemønstre ved at se på hvilke sociale miljøer de færdes i, hvordan omgangstonen er i relationen med deres venner m.v. Her kan Headspace samtidigt, i den relation de har med den unge, være med til at opbygge nye oplevelser, som kan påvirke de unges fremtidige handlemønstre og på den måde kan de give dem fundamentet til at bryde de problematikker de kæmper med.

Kapitel 6 - Konklusion

I nærværende afsnit, vil jeg komme ind på den, eller de, konklusioner, jeg på baggrund af mit speciale, kan drage i forhold til min valgte problemformulering.

Første del af min problemformulering, lagde op til at jeg, gennem specialet, ville finde frem til hvilke faktorer i samfundet som har medført at de unge gymnasieelever ligger under et så stort pres. Hertil havde jeg udformet to arbejdsspørgsmål: Hvordan har samfundsudviklingen vist sig? og hvor stammer unge gymnasieelevers stress fra? Jeg valgte som besvarelse af første arbejdsspørgsmål at tage en udelukkende teoretisk vinkel, og til besvarelse af andet arbejdsspørgsmål valgte jeg at se på de gymnasiale reformer det er blevet gennemført gennem det senmoderne samfund. Ud fra disse to arbejdsspørgsmål, satte jeg mig for at finde frem til hvilke faktorer i samfundsudviklingen der lå til grund for de unges stress.

Det jeg, i mit speciale, fandt frem til var at, der var to epoker i samfundet som især sprang i øjnene, disse to epoker er konkurrencestaten og den teknologiske udvikling.

Konkurrencestatens indtog i det moderne samfund medførte ændringer på tre vigtige områder, politik, økonomi og menneskesyn. Som det ses i mit teorigennemgang, har ændringer i den politiske og økonomiske proces haft en stor påvirkning på det nu dominerende menneskesyn. Disse politiske og økonomiske processer har resulteret i at mennesket som før blev set som et enestående og enkeltstående individ, nu er reduceret til en arbejdskraft som skal være med til at sikre den globale konkurrence. Udover dette er det dominerende syn på mennesket at det skal præstere i samfundet og derfor skal unge hurtigere gennem deres uddannelsesforløb og individet skal søge efter at udvikle sine kompetencer med staten som drivkraft.

Dertil fandt jeg gennem specialet, at det menneskesyn som konkurrencestaten bragte med sig, har været med til at ændre på de normer og sociale regler som forefindes i samfundet. Dette ses ved at individerne i samfundet tilskyndes til at være i konstant konkurrence med hinanden, på alle områder af deres liv, og hertil er det endelige mål at komme højest på den sociale og arbejdsmæssige rangliste. Den anden epoke viste sig ved den teknologiske udvikling. Den teknologiske udvikling har vist sig i samfundet ved at grundet teknologiske redskaber, som er skabt for at øge blandt andet produktions og kommunikationsprocessen, er institutionerne i samfundet i stigende grad begyndt at sammenligne sig og konkurrere både på et nationalt og et internationalt plan. Dette fandt jeg, blandt andet var tilfældet på uddannelsesinstitutioner i Danmark. Det ses ydermere at grundet disse teknologiske redskaber pålægges individerne stigende arbejdspress og hertil får de ikke mere tid til at løse de ekstra opgaver som der stilles dem. Gennem specialets udvikling stod det hurtigt klart for mig at jeg ikke kunne komme uden om de sociale medier, da disse er det sidste nye skud på stammen i forhold til den teknologiske udvikling. Jeg kan ud fra dette konkludere at, ingen af disse faktorer som enkeltstående fænomen kan forklare at de unge oplever stressede situationer i deres liv. Man kan derimod sige at det er disse faktorer i sammenhæng med hinanden som er med til at skabe den konstante hungren efter at fremvise sig på den bedst mulige måde og hertil tilbageholde sine problemer, hvilket i sidste ende kan resultere i at man bukker under for presset og hertil udvikler stress.

Anden del af min problemformulering lagde op til at jeg ville finde frem til hvad Headspace kan gøre for de unge som lider under et præstationspres grundet denne samfundsudvikling. Hertil udarbejdede jeg et arbejdsspørgsmål: Hvordan tænker de professionelle om problemerne?

For at kunne svare på denne del af problemformulering, var jeg nødsaget til at finde frem til hvilke erfaringer Headspace havde med netop denne problematik.

Hertil fandt jeg at problemet i Headspaces erfaring er at den konstante udvikling i samfundet, ændre anerkendelses præmissen, og at der hertil konstant opstår nye behov for anerkendelse hos de unge. I samme forstand, har de unge grundet den samfundsudvikling der ses i det senmoderne samfund, svært ved at have tiltro til at deres forældre eller nære netværk har indsigt i de problematikker som de oplever i deres privatliv og i forbindelse med deres uddannelse, som resultere i at de unge vælger ikke at dele deres problemer med nogen. Samtidigt fandt jeg at konkurrencestatens indtog og hertil de sociale normer og regel som denne har ført med sig, har gjort at denne måde at søge konstant anerkendelse er blevet en integreret del af de unges livsstil og levemåde, og at der er flere og flere unge som ikke kan følge med i den livsstil og levemåde og hertil ender med at bukke under for presset, som kan lede til alvorlige konsekvenser, som f.eks. stress. Gennem mit casestudie af Headspace fandt jeg at arbejdet med at hjælpe disse unge ikke kun bevæger sig inden for et område, men derimod er et arbejde som beskæftiger sig med flere forskellige områder. Headspace arbejder på et personligt plan med at forsøge at inddrage forældrene og de unges nære netværk i de problemstillinger de kommer til Headspace med, og forsøger hermed at give de unge et netværk som kan hjælpe dem med at klare sig igennem deres vanskeligheder. På et mere retsligt plan, arbejder Headspace med at lave oplæg på skoler og på den måde give lærerne en indsigt i hvilke problemstillinger de unge dør med samtidigt med at de samarbejder med en række organisationer, for at forsøge at videreformidle og måske afstigmatisere de problemstillinger de unge har. Selve det daglige arbejde på de lokale Headspaces beskæftiger sig meget med at møde de unge på et solidarisk plan, og hertil ikke være en behandler, men heller ikke være en nær ven, men derimod sørge for at de personer de unge møder hos Headspace er en person de kan dele deres vanskeligheder med, uden at være bange for at blive dømt eller være i et behandlingstilbud.

Headspace arbejder på at genopbygge en selvtillid, selvrealisering og selvagtelse og hertil en mulighed for at gøre den unge selvstændig i arbejdet med sine problemer. Da samfundet som beskrevet gennem specialet, er i konstant forandring, er det vigtigt at Headspace og hertil socialarbejderen arbejder, på at opbygge denne selvstændighed hos de unge, og dermed ruste dem til at kunne stå imod de nye udfordringer som denne forandring kan medføre.

Litteraturliste

Bøger

Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (2015): "Kvalitativ metode - en grundbog" 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag. Kennet Lynggaard – Dokumentanalyse

Ejrnæs, Morten og Guldager, Jens. (2015) Helhedssyn og forklaring, i sociologi, socialt, sundhedsfagligt og pædagogisk arbejde - Indledning 1. udgave 4. oplag. Akademisk forlag

Glintborg, Chalotte og Hedegaard-Sørensen, Lotte. Mf. (2018) Professionelle blikke på den anden – når fortællinger forandre identiteter. Kapitel 2, Narrative forskningstilgange, Glintborg, Chalotte og Berger, Nichlas, P. 1. Epub – udgave Frydenlund og forfattere

Guldager, Jens. og Skytte, Marianne. (red) (2015) Socialt arbejde, teorier og perspektiver. Kapitel 1, Socialt arbejde Skytte, M. 1. Udgave, 2. Oplag Akademisk forlag

Harder, Margit og Appel Nissen, Maria (red) (2015) Socialt arbejde i en foranderlig verden. Prolog, Harder, M og Appel Nissen, M. 1. Udgave, 1. Oplag Akademisk forlag

Hartmut, Rosa (2013) Fremmedgørelse og acceleration, 1. Udgave, 3. Oplag. Hans Reitzels Forlag

Honneth, Axel (2003) Behovet for anerkendelse, 1. Udgave, 2. Oplag Hans Reitzels Forlag

Honneth, Axel (2006) Kamp om anerkendelse, 1. Udgave, 6. Oplag Hans Reitzels Forlag

Høilund, Peter og Juul, Søren (2015): "Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde" 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Nielsen, Kjeld (2006), Aalborg Universitet

Publiceret i Søren Voxted (red.) Casestudie metoder anvendt i arbejds- og organisationssociologien. *Valg der skaber viden – om samfundsvidenskabelige metoder*, Academica, København 2006, s. 153-172.

Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009): "InterView - Introduktion til et håndværk." 2. udgave, 2. oplag, København. Hans Reitzels Forlag.

Larsen, Christian Albrekt og Jørgen Goul Andersen (2009). Strukturledighed –et barn af økonomiske ideer? i Økonomi og Politik vol. 82 nr.1. (kompendium)

Ottedal, Siv og Hutchinson, Gunn, S (2006) modeller i Socialt arbejde 2. Udgave, 8. Oplag. Hans Reitzels Forlag

Pedersen, Ove K (2011): Konkurrencestaten, 1. Udgave 9. Oplag Hans Reitzels Forlag

Petersen, Anders (2016) Præstationssamfundet, 1. Udgave, 2. Oplag. Hans Reitzels Forlag

Riis, Ole (2005) "Samfundsvidenskab i praksis - Introduktion til anvendt metode" 1. udgave, 2. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Østergaard, Marie og Willig, Rasmus. (2005) Sociale patologier, Kapitel 1
selvrealiseringsoptioner – vor tids fordring om anerkendelse. Willig, Rasmus 1. Udgave 1.
Oplag. Hans Reitzels Forlag.

Tidsskrift:

Bundesen, Peter og Etwil, Preben (2014) Social politik. Konkurrencestaten, den moderne
velværdsstat?

Tidsskrift for Social politisk Forening Nr. 1

Lokaliseret 30. Juni 2018 kl. 17:45

Wayne, W. LaMorte (2016) Boston University School of Public Health.

Behavioral change models. The social cognitive theory

Lokaliseret 30. Juni 2018 kl. 10.00

<http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/MPH->

[Modules/SB/BehavioralChangeTheories/BehavioralChangeTheories5.html](http://sphweb.bumc.bu.edu/otlt/MPH-Modules/SB/BehavioralChangeTheories/BehavioralChangeTheories5.html)

Internetsider:

Forsknings artikler

Johansson, Emma og Johansson, Marielle (2017)

Gymnasieelevers oplevda stress - och hur den påverkas av relationen till lärarna

Lokaliseret 14 Marts 2018 kl. 16:00

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1120580/FULLTEXT01.pdf>

Nielsen, Anne, M og Lagermann, Laila, C (2017)

Stress i gymnasiet. Hvad der stresser gymnasieelever og hvordan forebyggelse og behandling virker med åben og rolig for unge.

Lokaliseret 20 februar 2018 kl. 12.43

http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Udgivelser/E-boeger/Ebog_-_Stress_i_gymnasiet_-_FINAL_2017.pdf?utm_medium=email&utm_campaign=Stress%20truer%20elevers%20lring%20og%20trivsel&utm_content=Stress%20truer%20elevers%20lring%20og%20trivsel+Preview+CID_359289001c548d514e7e3ed6c876f2e4&utm_source=Campaign%20Monitor&utm_term=Download%20hele%20rapporten

Olsson, Jeanette (2006)

Ungdomar och stress: en undersökning av förekomsten av stress och psykosomatiska besvär bland gymnasieelever

Lokaliseret 13 Marts 2018 kl. 14:10

<http://norden.diva-portal.org/smash/get/diva2:730943/FULLTEXT01.pdf>

Øvrige

Tonsberg, Signe (december 2015)

12-tals-piger. Da det blev et problem at klare sig godt i skolen

Lokaliseret 14 April 2018 kl. 20:35

<http://edu.au.dk/fileadmin/edu/Asterisk/76/Asterisk76-s11-15.pdf>

Carstensen, Martin, B (11 september 2013)

Konkurrencestaten: Fra markeds – til forhandlingsøkonomi, strategi og samfundsdiagnostik

Lokaliseret 2 Maj 2018 kl. 09:00

<http://slideplayer.dk/slide/2836303/release/woothee>

Headspace (2013)

Om Headspace

Lokaliseret 28 Maj 2018 kl. 12:15

<https://www.headspace.dk/om-headspace>

Headspace (9. Marts 2018)

Når kun det perfekte er godt nok?

Lokaliseret 28 Maj 2018 kl. 11:15

<https://www.headspace.dk/nyheder/naar-kun-det-perfekte-er-godt-nok>

Søndergaard, T (09. Marts 2018)

Uddannelse- og forskningsministeriet. Nye målsætninger for de videregående uddannelser geare os til fremtiden.

Lokaliseret 8 April 2018 kl. 10:50

<https://ufm.dk/aktuelt/pressemeddelelser/2018/nye-malsaetninger-for-de-videregaende-uddannelser-skal-geare-os-til-fremtiden>

Trine Bryld (2009)

Det sociale netværk, psykisk sårbar. Om det sociale netværk

Lokaliseret 11 April 2018 kl. 13.45

<https://www.psykisksaarbar.dk/om-det-sociale-netvaerk>

Undervisningsministeriet (december 2014)

Gymnasier til fremtiden. Parat til at læse videre.

Lokaliseret 30 februar 2018 kl. 14:17, lokaliseret igen 28 April 2018 kl. 13.45

http://www.stm.dk/multimedia/Gymnasier_til_fremtiden_-_Parat_til_at_lse_videre.pdf

Undervisningsministeriet (24. Februar 2017)

ikke-uddannelsesparat

Lokaliseret 20 marts KL 12:30

<https://uvm.dk/vejledning-og-stoettemuligheder/vejledning/ungdomsuddannelse/uddannelsesparathed/ikke-uddannelsesparat>

Ulrik Grubb, m. fl. (2013)

Magt og mennesker - Historie på tværs

Lokaliseret 14 Maj 2018 kl. 19:00

http://gyldendal-uddannelse.dk/~media/Files/2%20Gymnasie/Magt%20og%20mennesker_smagsproeve.ashx